

Sociological analysis of Democratic Party MPs from the perspective of Elite theory¹

Elit teorisi perspektifinden Demokrat Parti milletvekillerinin sosyolojik analizi

Durmuş Ali Arslan²
Ahmet Çağrıncı³

Abstract

In this study, sociological analysis of public profiles of Democrat Party deputies who served years between 1950 and 1960 as a ruling party deputy by using elite theory has been planned. Before sociological analysis of deputies clarifying the complex structure of first event is needed. To achieve this firstly some basic concepts explained by using general fictions. We will set our work foundation over basic ideas of political sociology on Politics, democracy, powers, the political elite and the intellectual foundation concepts. After creating the conceptual and fictional background of the subject the historical background of the period before Adnan Menderes and his Democrat Party's ruling time has been analyzed.

As a sample Group Democratic Party Deputies have been selected who served years between 1950 and 1960 under Grand National Assembly umbrella from research universe consist of Turkish political elite. A set of data has been created by using "Spatial Analysis Technique" on the basis of background of the political elite has been used. Parliament's institutional records, publications and websites, especially by examining the parliament albums, since 1950, the year he took over the ruling period have

Özet

Bu çalışmada, Demokrat Partinin iktidar yılları olan 1950-1960 yılları arasında görev yapmış Demokrat Parti milletvekillerinin, toplumsal profillerinin elit teorisi üzerinden sosyolojik analizinin yapılması hedeflenmiştir. Milletvekillerinin sosyolojik analizinden önce incelediğimiz olayın ilk başta karmaşık yapısını belirginleştirmek gerekmektedir. Bu doğrultuda ilk başta genel bir kurgulama yapılarak bazı temel kavramlar açıklanmıştır. Siyaset, demokrasi, erk, parti, elit, siyasi elit kavramları üzerinden siyaset sosyolojisinin fikri temelleri üzerine çalışma oturtulmuştur. Konunun kavramsal ve kurgusal alt yapısı oluşturulduktan sonra dönemin tarihsel arka planı da göz önüne alınarak Adnan Menderes ve Demokrat Parti iktidar yılları, öncesi ve dönemi ile birlikte ele alınmıştır.

Türk siyasi elitlerinin oluşturduğu araştırma evreninden, örneklem kümesi olarak 1950-1960 yılları arasında, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında görev yapmış Demokrat Parti milletvekilleri seçilmiştir. "Konumsal Analiz Tekniği" kullanılarak, TBMM'nin kurumsal kayıtları, yayınları ve web sitesi özellikle de TBMM albümleri incelenerek, Demokrat Parti'nin iktidarı devraldığı yıl olan 1950'den

¹ This study was derived from a master's thesis on "Sociological Analysis of Democratic Party Deputies from the Perspective of the Elite Theory", completed by Ahmet Çağrıncı in 2017, Mersin University, Institute of Social Sciences, Department of Sociology. This Project supported by Mersin University, Scientific Research Projects Commission. Project ID No: 2017-1-TP2-2172. It was realized under the consultancy of Assoc. Dr. D. Ali Arslan.

² Assoc. Prof. Dr., Mersin University, Faculty of Arts and Science, Department of Sociology, cimderaslan@hotmail.com

³ M.Sc., Mersin University, Institute of Social Sciences, Department of Sociology, ahmetcagrici@hotmail.com

been evaluated and used. These data sets were analyzed by using SPSS. Analysis of 1323 deputies have been planned from the perspective of social indicators like education level, age, foreign language they know, gender and place of birth under the light of generated data in the period of three course term.

When the political elite as a result of the study evaluated the required properties for the Democratic Party deputies to be born in Istanbul, he should be more educated university graduates. In other sociological characteristics, to be young and middle-aged, gender and family status in the context of male, married, with three children to outweigh. If the analyzed period, as Turkey that lack of a college education is considered the country's first university graduate of Istanbul University attorneys are frequent. Law graduate to be, people who manage to know at least one foreign language and civilian bureaucrats seem to be dominant in parliament as in the DP.

Keywords: Politics; political elite; elite; deputy; Democratic Party MP's; Democratic Party; Adnan Menderes.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Giriş ve yöntem

Demokrat Parti, Türkiye’de çok partili siyasi yaşama geçişin timsalidir. Demokrat Parti milletvekilleri de çok partili yaşama geçişle birlikte Türkiye’nin değişim sürecine yön vermiş ve ülkenin toplumsal-siyasal hayatında belirleyici rol oynamışlardır. Bunun da ötesinde Demokrat Parti milletvekilleri, çok partili demokratik hayatın sembolü olmaları sebebiyle, yalnızca Türk toplumunun değil, Türkiye’nin de içinde bulunduğu coğrafya açısından, ayrı bir anlam ve önem arz ederler. Üstlendiği tarihsel ve toplumsal misyonları da dikkate alındığında, Demokrat Parti milletvekillerine yönelik bir araştırmanın sosyolojik değeri daha bir anlaşılır hale gelecektir. Araştırmada, bu gerçeği de göz önünde bulundurarak, Türk siyasal hayatında Demokrat Partinin iktidara geliş aşamasından sonrasında ülkede söz sahibi olan siyasi elitleri, bunun en büyük bileşenleri olan Demokrat Parti milletvekilleri sosyolojik faktörler temel alınarak elit teorisi (Arslan, 2011; Arslan, 2007; Arslan, 2006a; Arslan, 2006b) ışığında analiz yapıldı.

Araştırma, deskriptif sosyolojik araştırma türünde planlandı. Araştırmada temel veri toplama tekniği olarak doküman taraması ve arşiv araştırması tekniği kullanıldı. “Konumsal Analiz Tekniği” kullanılarak, TBMM’nin kurumsal kayıtları, yayınları ve özellikle de TBMM albümleri (TBMM, 1994) incelendi. Demokrat Parti’nin iktidara geldiği 1950 genel seçimleri (Arslan, 2016-a) araştırmanın çıkış noktasını oluşturdu. Takip eden 1954 ve 1957 genel seçimlerinde DP sıralarında milletvekilliği yapmış siyasi elitleri de örnekleme dâhil edilerek, milletvekillerin toplumsal özgeçmişleri temelinde bir veri seti oluşturuldu. Bu veri seti, SPSS kullanılarak analiz edildi. Oluşturulan veri seti temelinde, Demokrat Parti’nin üç dönemlik iktidarlığı sürecinde görev yapmış

itibaren Demokrat Parti milletvekilliği yapmış siyasi elitlerin toplumsal özgeçmişleri temelinde bir veri seti oluşturulmuştur. Bu veri setleri SPSS kullanılarak analiz edildi. Oluşturulan veri seti ışığında, üç dönemlik bir süreçte toplam 1323 Demokrat Partili milletvekilinin mesleki dağılımları, eğitim durumları, yaş, bildikleri yabancı dil, cinsiyet ve doğum yeri gibi sosyal indikatörler açısından incelemesi planlanmıştır.

Yapılan çalışma neticesinde bir siyasal elit olarak Demokrat Parti milletvekili için aranan özellikler değerlendirildiğinde İstanbul doğumlu olmak, eğitilmiş dahası üniversite mezunu olmak gerekmektedir. Aranan diğer nitelikler: genç-orta yaşlı, cinsiyet ve aile durumu bağlamında erkek, evli, üç çocuklu olmak ağır basmaktadır. İncelenen dönemler itibarıyla Türkiye’de üniversite eğitimi veren kurumların azlığı göz önünde bulundurulursa ülkenin ilk üniversitesi olan İstanbul Üniversitesi mezunu vekiller yoğunluktadır. Hukuk bölümü mezunu olmak, en az bir yabancı dil bilmek ve sivil-bürokrat yönetici olan kişiler DP sıralarında parlamentoda baskın olarak gözükmektedir.

Anahtar Sözcükler: Siyaset; siyasi elit; elit; Milletvekili; Demokrat Parti milletvekilleri; Demokrat Parti; Adnan Menderes.

toplam 1323 Demokrat Parti milletvekilinin sosyolojik profilleri yaş, cinsiyet, eğitim, meslek, aile yapısı gibi sosyal ve demografik faktörler bazında incelendi.

Daha net bir ifadeyle, TBMM verileri baz alınarak dokuz, on ve on birinci dönemlerde DP sıralarından TBMM'ye giden milletvekilleri (toplam 1323 milletvekili), temel alınan değişkenler kullanılarak incelendi. DP listesinden bağımsız seçilen milletvekilleri bu çalışmada yer almamaktadırlar. Milletvekillerinin sosyolojik görünümü özellikle yaş, cinsiyet, eğitim, meslek, mezun olduğu üniversite, seçildiği yer, doğum yeri, yabancı dil durumu, seçilme sayısı, medeni durumu, çocuk sayısı, yaş grubu seçildiği dönemler ekseninde ve genelinde değerlendirildi.

Betimleyici ya da öteki ifadeyle tasviri türden sosyolojik araştırmalarda hipotez/hipotezler yerine, araştırma soruları yer alır. Bu araştırma, daha çok betimleyici-deskriptif türden bir sosyolojik araştırma türünde gerçekleştirildiği için; çalışmada, araştırma hipotezleri yerine, araştırma sorularına yer verildi. Araştırmada öncelikli olarak, aşağıdaki araştırma sorularının cevaplarının bulunması hedeflendi:

1. Demokrat Parti içinde milletvekili seçilebilmek için yaş faktörü belirleyici bir etkiye sahip midir?
2. Genç (Orta-genç) yaş grubu milletvekili adaylarının, Demokrat Parti içinde milletvekili seçilme olasılığı, ileri yaş grubu bireylere oranla daha mı yüksektir?
3. Bazı meslek grupları, Demokrat Parti içinde siyasi elit dolaşım sürecinde daha belirleyici etkiye sahip midir?
4. Milletvekili adaylarının üst düzey bürokrat-yönetici olması, Demokrat Parti'den milletvekili seçilmesinde pozitif yönde bir etki yapar mı?
5. Meslek olarak hukukçu milletvekili adaylarının Demokrat Parti'den milletvekili seçilebilme olasılığı öteki meslek gruplarına oranla daha mı yüksektir?
6. Meslek olarak tüccar ve sanayicilik kökenli olmak, Demokrat Parti'den milletvekili seçilme sürecinde pozitif yönde bir etki yapar mı?
7. Milletvekili adaylarının cinsiyeti, Demokrat Parti'den milletvekili seçimi sürecinde belirleyici bir etkiye sahip midir?
8. Milletvekili adaylarının erkek olması, Demokrat Parti'den milletvekili seçimi sürecinde pozitif yönde bir etki yapar mı?
9. Yabancı dil bilmek, Demokrat Parti'den milletvekili seçimi sürecinde pozitif yönde bir etki yapar mı?
10. Eğitim durumu Demokrat Parti'den milletvekili seçimi sürecinde belirleyici bir etkiye sahip midir?
11. Aldığı eğitimin miktarı arttıkça, milletvekili adayının Demokrat Parti'den milletvekili seçilme olasılığı da artar mı?
12. Üniversite mezunu olmak, milletvekili adayının Demokrat Parti'den milletvekili seçilmesinde pozitif yönde belirleyici rol oynar mı?
13. Alınan eğitimin türü milletvekili adayının Demokrat Parti'den milletvekili seçilmesinde pozitif yönde etki yapar mı?
14. Metropol kentlerdeki köklü üniversitelerden alınan diplomalar, milletvekili adayının Demokrat Parti'den milletvekili seçilmesinde pozitif yönde etki yapar mı?
15. Milletvekili adayının medeni durumu, Demokrat Parti'den milletvekili seçilmesinde olumlu yönde etki yapar mı?
16. Evli olmak, bireylerin Demokrat Parti'den milletvekili seçilmesini olumlu yönde etkiler mi?

Teorik temel: Elit teorisi

Toplumda en çok etki ve güce sahip olanlar, genellikle toplumsal yapı içinde en üst konumlarda olan ve toplumsal kaynakların kontrolünü aktif bir şekilde ellerinde bulunduranlardır. Bu bireyler elitler olarak tanımlanır (Arslan, 2016-b; Arslan ve Arslan, 2015: 25). Elit kavramını ilk kez kullanarak siyaset bilimine sokan Pareto olmuştur. Pareto'ya göre toplum, elitler ve elit olmayanlar olarak ikiye ayrılır. Elitler ise yönetici olan ve olmayan şeklinde ayrılmıştır. Pareto, esas ilgisini yönetici elitler ile olmayanlar ayrımına yöneltmiş, yönetici elitlerin ise homojen bir yapı

olmadığını belirtmiştir (Önder, 2009: 78). Pareto, seçkinlerin yönetimini toplumsal yaşamın evrensel, değişmeyen ve değiştirilemeyen bir olgusu olarak sunan, varlığı bireyler arasındaki psikolojik farklılıklara dayanan bir versiyonunu geliştirmiştir (Bottomore, 1987: 4).

Pareto'nun toplum doğasına ilişkin iddiası, toplumun elitler ve elit olmayanlar olmak üzere iki ayrı gruptan oluştuğunun yanında, toplumun doğasında bu ikili yapının belirgin olduğunu, toplumlarının tarihinin açıklanmasında da bu ikili yapının önem taşıdığını vurgular (Yenilmez, 2007: 9). Elitist teori, plüralist teorinin karşıt fikirlerini ön planda tutar. Bu teorinin özünde güç toplumun iktidar yapısı içindeki sayıca az, fakat güç bakımından en güçlü insanların oluşturduğu elit grubunun elinde yoğunlaştığı tezi vardır (Arslan, 2007: 30-31).

Elitlerin belirlenmesi konusunda Pareto, her meslek dalında her bireye okul sınavlarında verilen notlar gibi kapasitelerine göre not verildiğini varsaymış. En iyi avukata on, müşteri bulamayan avukata ise bir vermiştir. Çok büyük paralar kazanmış iş adamına -dürüst yollardan para kazanması önemli değil- on, orta hallisine altı vermiştir. Yardıma muhtaç hale gelene ise sıfır vermiştir. Perikles'in Aspasia'sı, 14. Louis'nin Maintenon'u, 15. Louis'nin Pompadour'u gibi iktidar sahibi erkeği kendine bağlamış ve onun hayatında bir rol oynamış, siyasete karışmış kadınlara 8 ya da 9 gibi yüksekçe bir not vermiştir. Sıradan bir fahişeye ise sıfır vermiştir. İnsanların nasıl aldatıldığını bilen ve gene de hapisaneye düşmeyen zeki bir dolandırıcıya 8 ya da 9 vermiştir (Daver, 1965: 518). İnsanların bütün etkinlik dalları için durum böyledir: Etkinliklerini gösterdikleri dalda en yüksek göstergelere sahip olanlardan bir sınıf oluşturulmuş ve buna seçkin adı verilmiştir (Aron, 2010: 327). Sonunda kendi dallarında en üstün dereceleri almış olanları bir sınıf içinde toplayarak bu sınıfa elit adını vermiştir. Pareto'nun bu kategorizasyonu genel bir yaklaşımla oluşturulmuş olsa da, elit konusunun sistematik bir şekilde sosyal bilimler alanında incelenmesi açısından önemlidir. Pareto, egemen sınıfın öncüsünün halk olduğuna inanmanın bir hata olduğundan bahseder. Ona göre tarihi yapan itici güç elitlerdir. Öncü konumunda olanlar halka dayanan yeni ve gelecek seçkinlerin bir kısmıdır (Pareto, 2005: 77). Bu tanımlama, Paretoyu yöntem kuralına göre nesnel ve yansızdır. Seçkin kavramında derin, metafizik ya da ahlaki bir anlam aramamak gerekir; söz konusu olan, nesnel olarak anlaşılabilir bir toplumsal kategoridir. Seçkinin doğru mu, yoksa yanlış mı olduğunu ve kimin orada yer alacağını sormaya gerek yoktur. Bütün bu sorular boşunadır. Seçkin, yaşam yarışında iyi not almayı başaranlardan ya da "toplumsal" yaşam piyngosunda, iyi bir numara çekenlerden oluşur (Aron, 2010: 327).

Elitler yapı itibariyle toplumsal hareketliliğe bağlı olarak yükselip, alçalmakta, yer değiştirebilmekte ve dönemsel olarak farklı elit grupları oluşabilmektedirler (Güzel, 2013: 7). Pareto, elitlerin sürekli iktidarda kalamadıklarını, doğa yasası uyarınca tükendiklerini iddia eder. Bundan dolayı insanlık tarihi sürekli, elitlerin birbirleriyle yer değiştirmesine şahit olmaktadır. Başka bir deyişle tarih, bir aristokratlar mezarlığıdır. Elitlerin bir kısmı yükselerek yeni elit haline gelirken, iktidardaki elitler düşüşe geçerek eski elit halini almaktadır. Ancak bu dolaşımda Pareto, yetenekli elitin kazanacağını iddia eder. Ona göre, güce kavuşan yeni elitler kendi çıkarları için değil de çoğunluğun iyiliği için çalışacaklarını ilan ederler (Pareto: 2005: 35). Bir aristokrasi yıkıldığında aşağı katlardan en yetenekli olanlar, kendi tortularını koruyarak onun boşluğunu doldurur. Böylece seçkinlerin dolaşımı gibi bir akım hiçbir zaman toplumlarda eksik olmaz (Bottomore, 1990: 77). Pareto'nun analizinde, eski ve yeni elitlerin sürekli bir dolanım ve değişim içinde olduğu görülmektedir. Pareto'ya göre bu değişimi sağlayan itici güç ise Makyavelli'nin siyaset sosyolojisindeki 'kurnazlık' kavramıdır. Bazı elitler kurnazlıkları, bazıları ise güçlü olmaları sayesinde egemenliklerini kanıtlarlar. Kurnazlığı ile egemen olmayı başarmış olan bir elit, toplumdaki diğer kurnazları da kendine çeker. Böyle bir durumda, toplumda kurnazlık niteliği ağır basan bir elit meydana gelecektir. Kurnazlıkları ön planda olan bu elitlere Pareto 'tilkiler' adını verir. Bu elit grubu güç kullanmaktan acizdir. Oysaki karşısında güçlü olan ama gücünü şimdilik kullanma hünerinden ve sanatından yoksun olanlar da vardır ve bunlar aslanlardır (Kiraz, 2008: 127).

Pareto, elit yönetiminin kaçınılmazlığını insanların temelde eşit olmadıklarına ilişkin psikolojik öncüle dayanarak açıklamıştır. Elitlerin liderliği, Pareto'nun "tortular" adını verdiği psikolojik niteliklerin, özellikle de "aslan" ve "tilki" ile sembolize edilen "cesaret" ve "kurnazlık" gibi

niteliklerin bir fonksiyonudur (Çelik, 2008: 226). Tilki karakterine sahip olan elitler, iktidarlarını rızaya dayandırır. Zaten rıza elitlerin iktidar kaynakları arasında yer alır. Rıza, aynı zamanda elitlerin meşruiyetine zemin hazırlar. Bununla birlikte, yönetici olan ve olmayan elitler, aralarında bir konsensüs sağlarlar. Yönetici elitin yapısı, güç dengesi ve bu iki elit arasındaki konsensüs değişimine bağlı olarak farklılaşır (Önder, 2009: 80). Seçkinlerin nitelik olarak zayıflamaları ya da sayıca azalmaları, seçkinlerin yerini başka seçkinlerin alması için ortam hazırlar. Eğer seçkinler, toplumun alt tabakalarından ortaya çıkan en başarılıları aralarına alabilirlerse, seçkinlerin dolaşımı gerçekleşmiş olur (Kahrıman, 2009: 8).

Mevcut seçkinlerin çöküp yerlerini yeni seçkinlerin alması toplumsal yaşam için faydalıdır. Çünkü bu dolaşım yetenekli olanların yukarı doğru hareket etmesini kolaylaştıran ve imkân veren bir sistemi ortaya koyar. Böylece üst yönetsel noktalarda yetenekli seçkinler yer alır ve toplumun dengesini sağlayan da bu seçkinlerdir. Bu sebeple Pareto, tam anlamıyla kapalı bir seçkin ağını kabul etmez. Seçkin grubun kapalı olması demek, seçkin dolaşımının engellenmiş olması demektir. Böyle bir engelleme sonucunda toplumsal krizler ve devrimler ortaya çıkacaktır (Kırkbeşoğlu, 2011: 64). Pareto'ya göre devrimler, yönetici seçkinler artık kendilerine uygun tortulara sahip olmadıkları, güçleri azaldığı ve aşağı tabakada yeni kişiler, hükümet yönetimine uygun tortulara sahip olarak ortaya çıktığı zaman meydana gelir. Toplumun yüksek tabakasındaki yönetici seçkinler dejenere olurken, toplumun alt tabakasından yeni bir seçkinler grubu hazırlanmaktadır. İki grup arasında geçiş olmadığı zaman, iktidar savaşı başlar ve yeni seçkinler yeni bazı türevlerle başa geçmeye çalışırlar. Elit sözcüğünü sosyal bilimlerde ilk kullanan Gaetano Mosca, bu sözcüğü, Fransız sosyolog Henri de Saint Simon'dan etkilenerek keşfetmiştir (Arslan, 2007). Seçkinler ile yığınlar arasında ilk sistemli ayrımı yapan ve bu ayrımın üzerine bir teori kuran Mosca, tanımını şu mantığın üzerine kurmuştur: Bütün toplumlarda, gözden kaçmayacak bir olgu vardır: Uygar olsun olmasın, her toplumda iki sınıf insan bulunur: yöneten bir sınıfla, yönetilen bir sınıf. Yönetici azınlık örgütlüdür ve içinde yer aldıkları toplumlarda saygı duyulan ve etkili özelliklere sahiptirler. Siyasal dinamiği belirleyen ise iktidarda olan elitin, yani siyaset sınıfının fikirleri ve çıkarlarıdır (Yarma, 2006: 9-10). Mosca, seçkinlerin kompozisyonunda ve yönetenle yönetilen arasındaki ilişkide, toplumdaki sayısız farklı çıkarları temsil eden çeşitli "toplumsal güçlerin" etkisiyle tarihsel değişiklikler olabileceğini kabul ederek, ilk görüşünü biraz yumuşatmıştır (Bottomore, 1987: 4). Mosca'ya göre her zaman sayısı daha az olan ilk sınıf, tüm siyasal işlevleri yerine getirir, erki tekelinde tutar ve erkin sağladığı üstünlüklerden yararlanır. Buna karşılık sayısı daha çok olan ikinci sınıf bazen şu ya da bu ölçüde meşru, bazen de yine şu ya da bu ölçüde keyfi ve zora dayalı bir biçimde, yönetilir ve denetlenir (Sala, 2009: 5). Seçkinler sadece kaba güç ve aldatmaca ile yönetmezler, bir anlamda toplumdaki nüfuzlu kişilerin çıkar ve amaçlarını da temsil ederler (Bottomore, 1996: 11). Mosca, tek bir kişinin bir topluluğu yönetmesinin, o topluluk içinde kendisini destekleyecek bir azınlık olmaksızın yönetemeyeceğini anlamak zor olmasa da, değişmez ve doğal bir olgu olarak azınlıkların çoğunlukları yönettiğini kabul etmek daha zordur. Ancak gerçekte, hareket eden organize bir azınlığın çoğunluk üzerindeki hâkimiyeti kaçınılmazdır. Organize azınlığın bütünlüğü karşısında, yalnız olan çoğunluk içindeki tek tek bireyler için, bir azınlığın gücüne karşı konulması zordur (Çelik, 2008: 226).

Mosca'ya göre yönetici azınlığa dâhil olan kişiler, genellikle bazı üstün yeteneklere sahip olan ya da görünüşte sahip oldukları bazı yetenekleri dolayısıyla, toplumda saygınlık ve etkinlik kazanmış kişilerdir (Kahrıman, 2009: 7). Yönetici sınıfın kitleleri kontrol ve denetim altında tutmak için kullandığı yöntemler değişiktir. Bunlar, yerine ve durumun icaplarına göre, hukuk ve kanun yolları olabileceği gibi inandırma veya kandırma, hile, şiddet veya korku olabilir (Ateş, 2010: 82). Pareto ve Mosca'nın seçkinler kuramında egemenlik insan toplumlarının, ya insanlar arasındaki doğuştan farklılıklara ya da örgütlü bir azınlığın, örgütsüz çoğunluğa karşı her zaman sahip olduğu üstün güçle açıklanan, evrensel ve yok edilemeyen bir özelliği olarak görülmektedir (Bottomore, 1987: 42).

Robert Michels'e göre, yöntemleri ne olursa olsun, bir sistemdeki birey sayısı belli bir miktarın üzerine çıktığında, bireyler arasında iletişim sorunları yaşanmaya başlayacaktır. Bu sorunun üstesinden gelmek üzere gruplar oluşturulduğunda ise grupların kendi arasındaki iletişim

mekanizması, bürokrasiyi doğuracaktır. Bürokrasinin güçlenmesi de oligarşiyi getirecektir (Kiraz, 2008: 128). Michels, seçkinlerin bütün toplumlarda kaçınılmaz olarak var olacağı görüşündedir. Yurttaşların büyük çoğunluğu siyasal konularla ilgilenmezler ve kişinin refahı ile toplumun refahı arasındaki ilişkiyi göremezler. Kendi dışında ve yukardan gelen bir itici güç olmadıkça, kendi başına harekete geçemeyen kitleler, yönetilmek gereksinmesi içindedirler (Kışlalı, 1994: 273). Mosca ve Pareto'nun tersine, Michels seçkin-seçkin olmayan ayrımının ölçütünü bazı kişisel üstünlüklere bağlamaz. Seçkin olmada belirleyici unsur, kişilerin örgütlerde ellerinde tuttıkları yerler ve o mevkide bulunmanın sağladığı iktidarın kullanımınıdır. İktidar kullanımı, mevküyle doğrudan doğruya ilgilidir. Michels'e göre, seçkinlerin tanıtıcı özelliği salt büyük örgütlerin az sayıda insan tarafından yönetilmesi değil, bu yönetici azınlığın zaman içinde değişmemesidir (Kahrıman, 2009: 8-9).

C.W. Mills "İktidar Seçkinleri" adlı çalışmasında iktidar yapısı içinde en etkili üç elit grubu olduğunu söyler. Bunlar, siyasi elitler, askeri elitler ve ekonomik elitler. Mills, başarılı hükümet idarecilerini ve subayları, büyük ticari müesseseleri yönetenlerle birleştirdi ve hepsinin Amerikan kamuoyunu baskı altında tutmak için çalıştıklarını söyledi (Berle, 1980: 62). Genişleyen ve merkezileşen bu üç kurumun en üst noktalarında ise ekonomik, siyasal ve askeri seçkinleri meydana getiren üst çevreler bulunmaktadır. Ekonominin en üst noktalarında kenetlenmiş zenginler topluluğu arasında üst yöneticiler bulunmakta; siyasal kurumun en üst noktalarında siyasal meclis üyeleri yer almakta; ordu kurumunun en üst noktalarında ise Genel Kurmay kuruluşları ve diğer üst derece askeri organlarda görevlendirilmiş asker - devlet görevlileri bulunmaktadır (Mills, 1974: 15). Aralarında karşılıklı sosyal etkileşim, işbirliği ve dayanışma, ortak bilgi ve hedefler bulunan bu elit gruplarına mensup elitler, benzer özgeçmişlere sahiptirler (Arslan, 2007: 31). Mills'e göre iktidardaki seçkinler topluluğu ellerindeki olanaklar ve yaşam seviyeleri sayesinde, sıradan ve olağan insanların, olağan ortamını aşacak güçteki kimselerden oluşmaktadır. Bu kimseler büyük ve önemli sonuçlara yol açan kararlar alabilecek durumdadırlar (Mills, 1974: 8).

Hiçbir kategori, hiçbir sınıf veya hiçbir grup, kendiliğinden iktidar uygulayamaz veya kullanamaz. Bir diğer faktör gereklidir. O da teşkilat faktörüdür. Bir araya gelmiş bir grup insan, resmi veya gayri-resmi bir yapı kurmalı, karar vermek ve harekete geçmek yetkisinin kime verildiğini ve genellikle, hiyerarşide nasıl dağıtıldığını gösteren, belirtilmiş veya belirtilmemiş kurallarını kararlaştırmalıdır. Böyle bir teşkilat bulunmaksızın, müşterek ilgileri veya temelleri ne olursa olsun, hiçbir grup harekete geçemez, geçmedi de. Tarih ve çağdaş politika, aralarında müşterek pek çok noktalar bulunmasına rağmen teşkilatlanmamış grupların güçlerinin, teşkilatlanmış gruplardan olan insanlar tarafından çignendiklerinin ve ortadan kaldırıldıklarının misalleriyle dolu. Teşkilatın bulunmadığı yerde, iktidar tesirli bir şekilde uygulanamaz. Çünkü onu uygulayacak bir fert ve fertlerden oluşan bir hiyerarşi yoktur (Berle, 1980: 57).

Çalışmamızın konusunu en iyi açıklayabilecek potansiyele sahip olması nedeniyle, bu çalışmada elitist (seçkin) elit teorisi kuramsal temel olarak seçilmiştir. Bu çalışmada, siyasi elitler üzerinden Demokrat parti milletvekillerinin konumsal analiz tekniği ile incelenmesi temel alınmıştır. Bu amaca yönelik olarak milletvekillerinin mesleki dağılımları, eğitim durumları, yaş, bildikleri yabancı dil, cinsiyet ve doğum yeri gibi sosyal indikatörler açısından incelenmiştir.

Demokrat Parti milletvekillerinin sosyolojik tahlili

Siyaset sosyolojisi ve siyaset bilimi ile uğraşanların cevap bulmaya çalıştıkları temel sorulardan biri, "toplumu kimler yönetmelidir?" sorusudur. Bizatihi elitler kimlerden oluşmalıdır? Çalışmada, bu soruların farklı bir çözümlemesi ve konumuzu ilgilendiren yönüyle DP milletvekillerinin mevcut durumunun, TBMM verileri esas alınarak ortaya konması hedeflenmiştir. 1960 Darbesinin ardından 25.05.1961 tarih ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu, seçim sistemini değiştirerek, nispi seçim sistemine geçilmiştir. Bunun yanında partilerden milletvekili olmayla da ilgili bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Bu yıla kadar partileri, milletvekili seçimi ile ilgili sınırlayan bir düzenleme yapılmamıştır (Gülsoy, 2006: 137). 1950-1960 yılları arasında diğer partilerde olduğu gibi DP'den de milletvekili seçilen kişilerin belirlenmesinde bir serbestlik söz konusudur. Bir sınırlama olmadan üçlü bir yapı bu

kişilerin belirlenmesinde etkili olduğu söylenebilir. Bunlar, tabandan gelen talep, genel merkezin ve üst düzey yöneticilerin özellikle liderin takdiri.

Bizatihi çalışmanın iskeletini oluşturması açısından ve temel argüman olarak belirlenen eşitsizlik olgusundan hareketle, birçok demokrasi ile yönetilen ve seçimlerle demokrasiyi doğrudan veya temsili olarak uygulayan ülkelerde olduğu gibi, bu dönem Türkiye’inde de halkın temsiliyetini sağlayan milletvekillerinde, bir takım kriterler aranmaktaydı. Vatandaşlık, yaş, tahsil ve hukuksal olarak kısıtlı olmamak aranan dört önemli şarttır. Bu şartları yerine getirip TBMM’de çoğunluğu sağlayan, on yıllık bir dönem de ülkenin yönetimini elinde tutan bu siyasi elit grubu, elit sosyolojisinin bakış açısıyla bu bölümde tahlil edilecektir.

DP, öncülü CHP’nin tek parti iktidarında milletvekili olabilmek için yeğlenen üç temel özellik bulunmaktaydı. Bizatihi parlamenter elit olabilmek için, entelektüel statü, resmi mesleksi statü ve bölgesel olarak güçlü bir durumda bulunmak göz önüne alınan kıstaslardı (Turhan, 2000: 129). Devrin siyasi elitleri, bu tespitin farklı bir uzantısı olarak, 1950-1960 yılları arasında iktidarda bulunan Demokrat Parti milletvekillerinin milletvekili seçilmelerinde etkisi olan sosyal faktörler ışığında analiz edildi. TBMM verileri baz alınarak dokuz, on ve on birinci dönemlerde DP sıralarından TBMM’ye giden milletvekilleri -1323 milletvekili- ayrıntılı olarak incelendi. DP listesinden bağımsız seçilen milletvekilleri bu çalışmada yer almamaktadırlar. Milletvekillerinin sosyolojik görünüşleri özellikle yaş, cinsiyet, eğitim, meslek, mezun olduğu üniversite, seçildiği yer, doğum yeri, yabancı dil durumu, seçilme sayısı, medeni durumu, çocuk sayısı, yaş grubu seçildiği dönemler ekseninde ve genelinde değerlendirildi. İlk olarak, ele alınan üç dönemde, DP saflarında milletvekilliği yapmış siyasi elitler, yaş değişkeni esas alınarak incelendi.

Yaş özellikleri bakımından Demokrat Parti milletvekilleri

Bireylerin kendi kontrollerinde olmayan özelliklerden ilki, bireylerin yaşıdır. Yaşla ilgili olarak; farklı yaş grupları farklı toplumsallaşma etkileri altında, siyasal katılma farklılıkları gösterebilmektedir. Yaş, bireyin toplumsallaşma sürecinde her türlü deneyimini, edinimlerini kazandığı bir süreci ifade etmektedir. Bu yüzden yaş, siyasal katılmayı etkileyen en önemli faktörlerden bir tanesidir (Eke, 2008: 25). Yaş kavramı bireyin belirli bir olgunluk seviyesinden sonra temsilci olmasını öngörmektedir. Devlet meseleleri ve yasama işlevinin kalitesinin artırılması için önemli bir konudur (Altıparmak, 2008: 361). Sıklıkla dile getirildiği gibi yaş faktörü, elit dolaşım süreci, özellikle de siyasi elitlerin dolaşım sürecinde belirleyici rol oynayan faktörler arasında ilk sırayı alır. Bu etken dün olduğu gibi bugün de belirleyici etkisini sürdürmektedir (Arslan, 2012-a: 593). Birçok gelişmiş, gelişmekte olan ya da az gelişmiş toplumda olduğu gibi, günümüz Türk toplumunda da halen oldukça önemli bir sosyolojik faktör olarak yaş varlığını sürdürmektedir. Son yıllarda yaşanan olumlu bazı gelişmelere ve “Akıl yaşta değil, baştadır” şeklinde genel toplumsal önermelere rağmen yaş, özel ve geleneksel bir statü sembolü olarak toplumsal yaşamda etkili olmaya devam etmektedir (Arslan, 2007: 6). Yaşın Türk toplumundaki önemine binaen, parlamentonun toplumun aynası varsayımıyla, TBMM içtüzüğünde de yer alan Geçici Başkanlık Divanı oluşturulurken, en yaşlı üye geçici başkanlık, ikinci derecede en yaşlı üye, Başkanvekilliği görevini yerine getirirler.

Farklı yaş kategorisindeki kimselerin farklı siyasal katılım derecelerinde bulunuyor olmaları, her insanın değişik yaş grubundayken farklı sosyal etkilere maruz kalmalarından, birbirlerinden farklı hayat standartları ve tecrübelerine sahip olmalarından kaynaklanmaktadır (Negiz, 2007-a: 53). Batı demokrasilerinde milletvekillerinin yaş ortalamaları, demokratikleşme açısından bir ölçüttür. Türkiye’de 1950'lere kadar meclisin yaş ortalaması oldukça yüksek olmuş, fakat Demokrat Partinin iktidara gelmesinden sonra büyük bir düşüş görülmüştür. Bu düşüş, eski milletvekillerinin yavaş yavaş siyaset sahnesinden çekilmeleri nedeniyle, daha sonraki dönemlerde de devam etmiştir (Altan, 2008: 10).

1942 yılında çıkarılan, 4320 sayılı Mebus Seçimi Kanunu ile milletvekili seçilme yaşı 30 olarak belirlenmiştir. Dominant yaş grubunun siyasi iktidarı gençlerle paylaşım konusunda pek de gönüllü olmayacağı, gençlerin parlamentoda temsili sembolik olmaktan öte geçemeyeceği

gözlemlenmektedir (Arslan, 2007: 8). İstisnai örnekler dışında dünyanın farklı yerlerindeki meclislerde de, yaşlı parlamenterlerin gençlere nazaran ezici çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu durum cumhuriyetin ilk kurulduğu tek parti iktidarında olduğu gibi, Demokrat Parti iktidarı için de geçerlidir. Üç dönem boyunca seçimleri kazanan DP'de 35 yaş altı milletvekilleri, seçilen milletvekillerinin % 8,1'ini oluşturmaktadır.

Tablo 1. Demokrat Parti milletvekillerinin yaş özellikleri.

	Geçerli	1323
	Eksik	0
Aritmetik Ortalama		46,3681
Medyan		45,0000
Mod		39,00
Minimum		30,00
Maksimum		74,00

TBMM kayıtları esas alınarak oluşturulan veriler ayrıntılı incelendiğinde, DP milletvekillerinin genç-orta yaş karakteri sergilediği gerçeği ile karşılaşılır. DP milletvekillerinin en genci 30 yaşında, en yaşlısı ise 74 yaşındadır. Tablo 1'de görüldüğü gibi, DP milletvekillerinin ortalama yaşı 46,3'tür.

Tablo 2. Demokrat Parti milletvekillerinin yaşları.

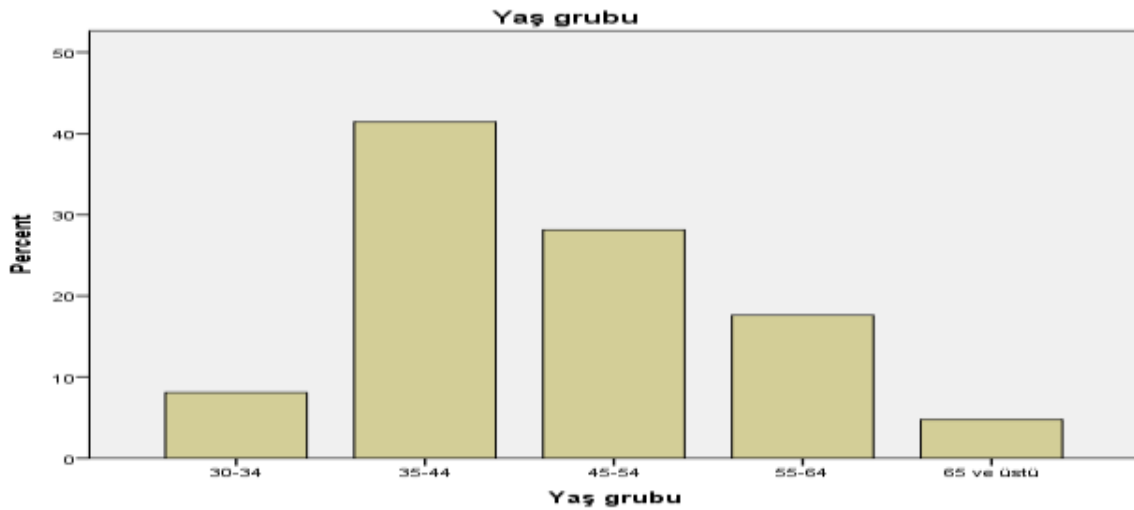
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Yaş	30,00	10	0,8	0,8
	31,00	18	1,4	2,1
	32,00	17	1,3	3,4
	33,00	23	1,7	5,1
	34,00	39	2,9	8,1
	35,00	47	3,6	11,6
	36,00	52	3,9	15,6
	37,00	48	3,6	19,2
	38,00	55	4,2	23,4
	39,00	67	5,1	28,4
	40,00	51	3,9	32,3
	41,00	63	4,8	37,0
	42,00	47	3,6	40,6
	43,00	63	4,8	45,4
	44,00	59	4,5	49,8
	45,00	44	3,3	53,1
	46,00	66	5,0	58,1
	47,00	37	2,8	60,9
	48,00	38	2,9	63,8
	49,00	42	3,2	67,0
	50,00	31	2,3	69,3
	51,00	37	2,8	72,1
	52,00	27	2,0	74,1
	53,00	19	1,4	75,6
	54,00	26	2,0	77,6
	55,00	28	2,1	79,7
	56,00	25	1,9	81,6
	57,00	27	2,0	83,6
	58,00	30	2,3	85,9
	59,00	20	1,5	87,4
	60,00	28	2,1	89,5
	61,00	24	1,8	91,3
	62,00	16	1,2	92,5

63,00	24	1,8	1,8	94,3
64,00	14	1,1	1,1	95,4
65,00	9	0,7	0,7	96,1
66,00	15	1,1	1,1	97,2
67,00	9	0,7	0,7	97,9
68,00	6	0,5	0,5	98,3
69,00	7	0,5	0,5	98,9
70,00	10	0,8	0,8	99,6
71,00	3	0,2	0,2	99,8
72,00	1	0,1	0,1	99,9
74,00	1	0,1	0,1	100,0
Toplam	1323	100,0	100,0	

Tablo 2’de ise DP milletvekillerinin içinde, 39 ve 46 yaşında olan kişiler en fazla milletvekili seçilmeyi başarmış olduğu görülür. Yoğunluklu olarak 38-46 yaş aralığı DP milletvekillerinin en fazla milletvekili seçildiği yaşlardır. Tablo 4.1.3’te yaş gruplarına göre sistematize edildiğinde, milletvekillerinin genç-orta yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Demokrat Parti milletvekillerinin yaş gruplarına dağılımı.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Yaş Grubu 30-34	107	8,1	8,1	8,1
35-44	548	41,4	41,4	49,5
45-54	372	28,1	28,1	77,6
55-64	233	17,6	17,6	95,2
65 ve üstü	63	4,8	4,8	100,0
Toplam	1323	100,0	100,0	

Şekil 1. Demokrat Parti milletvekillerinin yaş gruplarına dağılımı.

Tablo 3 ve Şekil 1’de görüldüğü üzere, DP milletvekillerinin yaş gruplarına göre dağılımında yaklaşık % 50’si 45 yaş altıdır. 65 yaş üstü milletvekillerinin oranı, 35 yaş altı milletvekillerinin oranından daha azdır. En yoğun yaş grubu ise 35-44 bandında yer alan milletvekillerinden oluşmaktadır. Milletvekillerinin % 41’i bu grupta yer alan kişilerden seçilmiştir. Milletvekillerinin dörtte üçünden fazlası 55 yaş altı bireylerden meydana gelmektedir. Demokrat Parti milletvekilleri için seçilme durumu özellikle orta yaş gruplarında yüksek, genç ve ileri yaştaki kişilerde düşüktür. Gençlikten itibaren gittikçe artan seçilme durumu, 35-45 yaşları arasında zirveye çıkmakta, sonrasında da parlamenter elitin siyasal etki ve ilgisinin azaldığı görülmektedir.

Tablo 4. Demokrat Parti milletvekillerinin dönemlere göre yaş ortalamaları.

Dönem	Aritmetik Ortalama	Sayı
9	46,5072	416
10	46,1745	487
11	46,4548	420
Toplam	46,3681	1323

Demokrat Parti milletvekillerinin dönemlere göre yaş ortalamalarına baktığımızda: Tablo 4'te açıkça görüldüğü üzere, 9. Parlamento döneminde 46,5, 10. Parlamento döneminde 46,17 ve son olarak 11. Parlamento döneminde 46,45'dir. Bu dönemleri diğer parlamenterleri de dâhil ederek bir bütün olarak inceleyen Turhan'a göre, Demokrat Parti iktidarı ile Türkiye'de, siyasal elit devriminde büyük bir gençleşme olmuştur (Turhan, 2000:176).

Tablo 5. Demokrat Parti milletvekillerinin dönemlere göre yaş gruplarına dağılımı.

			Dönem			Toplam
			9	10	11	
Yaş grubu	30-34	Sayı	44	37	26	107
		% Yaş grubu	41,1 %	34,6 %	24,3 %	100,0 %
	35-44	Sayı	158	213	177	548
		% Yaş grubu	28,8 %	38,9 %	32,3 %	100,0 %
	45-54	Sayı	103	140	129	372
		% Yaş grubu	27,7 %	37,6 %	34,7 %	100,0 %
	55-64	Sayı	87	76	70	233
		% Yaş grubu	37,3 %	32,6 %	30,0 %	100,0 %
	65 ve üstü	Sayı	24	21	18	63
		% Yaş grubu	38,1 %	33,3%	28,6 %	100,0 %
Toplam		Sayı	416	487	420	1323
		% Yaş grubu	31,4 %	36,8 %	31,7 %	100,0 %

DP milletvekillerinin yaş gruplarına göre dağılımı, dönemler temelinde incelendiğinde, milletvekillerinin yaş özelliklerine dair çok daha ayrıntılı bilgilere ulaşılır. Tablo.5'te görüldüğü gibi, incelenen 3 dönem içinde DP milletvekilleri arasında gençlerin büyük oranda temsil edilme imkânı bulunduğu dönem, DP'nin ilk iktidar olduğu 9. parlamento dönemidir. Her geçen dönemde ise genç milletvekillerinin oranı azalmıştır. Benzer bir şekilde, 65 yaş üstü temsil durumunda da giderek azalan bir oran söz konusudur. 35-44 bandında yer alan milletvekillerinin en fazla seçildiği dönem ise 10. parlamento dönemidir. Çok partili yaşama geçiş ve CHP iktidarının muhalefet sıralarına geçtiği 9. Parlamento döneminde en sık karşılaşılan parlamenter yaş aralığı 35-44 bandıdır.

Cinsiyet değişkeni bakımından Demokrat Parti milletvekilleri

Elitist teorisyenlerin vurguladıkları gibi, günümüz dünyasında siyasal hayat, eşitsizlikler üzerine kurulmuştur. Nitelik ve nicelik bakımından farklı görünümde olsa da, toplumsal ve siyasal bakımdan hem gelişmiş hem de gelişmekte olan toplumlarda bu eşitsizlik olgusunu gözlemlemek hiç de zor değildir. Özellikle de siyasal hayatta temsil edilme durumu gündeme geldiğinde, bu eşitsizlikler olanca çıplaklığıyla gözler önüne serilmektedir (Arslan, 2004-a: 107). Siyasal hayatta cinsiyet öğesi, elit sosyolojisi alanında elitlerin profillerini belirlemeye yönelik yapılan çalışmalarda, önemle değinilen değişkenlerdendir. Toplumsal hayatta farklılaşma ve işbölümünü incelerken, cinsiyet faktörü son derece önem arz eder. Geleneksel, az gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda daha belirgin olmakla birlikte, gelişmiş toplumlarda dahi toplumsal ve siyasal hayatta cinsiyet temeline dayalı eşitsizlikleri gözlemlemek mümkündür (Arslan ve Arslan, 2013: 61).

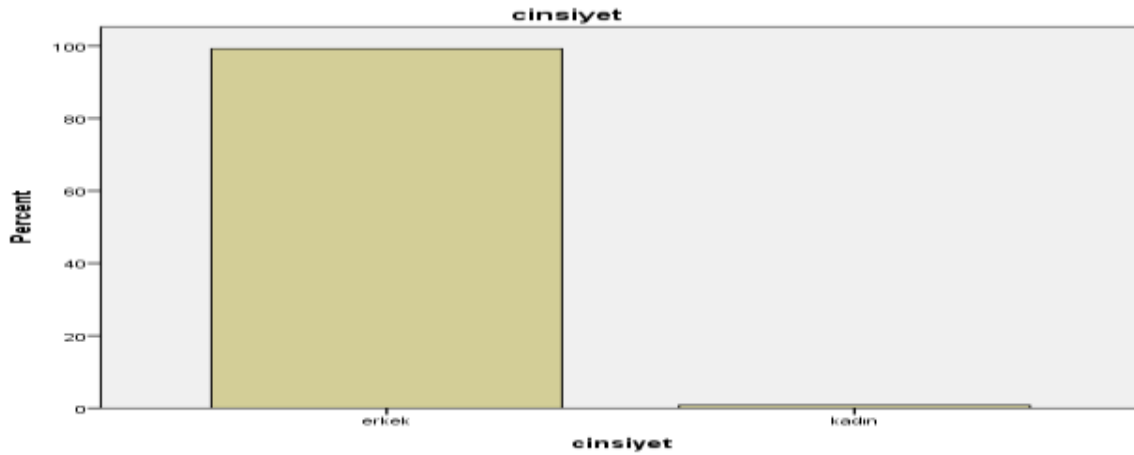
Siyasal katılım bağlamında kadının siyasette rol alması, daha sınırlı seviyelerde olup, kadınlar bu hususta daha pasif bir durum göstermektedir. Kadınların erkeğe oranla daha pasif olması evrensel bir denilebilir. Şöyle ki, sanayileşmiş toplumlarda dâhi, kadının seçme ve seçilme hakkı yakın

geçmişte tanınmıştır. Pek çok toplumda, siyasetin erkeklere ait bir uğraş alanı olduğu gözlenmiştir. Ancak bu anlayış, toplumsal gelişme arttıkça yavaş yavaş değişmektedir (Bayburtluoğlu, 2004: 45). Kadın haklarının alınmasının arkasındaki kadın hareketini ve mücadelesini görmezden gelmek de yanlıştır. Dolayısıyla bu hakkın elde edilmesini sıradan bir “ihsan” veya “armağan” şeklinde değil, asıl önemlisi bir küçük burjuva, yani kentsoylu kadın hareketi mücadelesi sonucunda elde edildiğini vurgulamak gerekir (Alkan, 2006: 145).

19. yüzyıl başlarında Batı Avrupalı kadınların vatandaş olmak için, erkeğe eşit sosyal ve siyasi haklarını elde etmek için başlattıkları mücadeleler 20. Yüzyıl başlarında yavaş yavaş netice vermeye başlamıştır. Kadına seçme ve seçilme hakkının 20. Yüzyıl başlarında birçok Avrupa ülkesinden önce verilmiştir. Bu gerçeğe rağmen kadının yasalarla güvence altına alınan bu haklarını erkeklerle eşit oranda hayata geçirebildiklerini söylemek güçtür (İçke, 2014: 121). Kadınların parlamentoda ve diğer seçilmiş organlarda temsilinde zaman içinde kısmi bir artış olsa da, bu artış oldukça düşük düzeydedir (Bircikoğlu, 2013: 6). Bu düşünce, siyaseti “erkek işi” görmekte, toplumsal yaşamda siyaset ve kadın kavramlarının bağdaşmadığının altını çizmektedir (Çağlar, 2011: 58). Genel olarak kadınların siyaseti “erkek işi” olarak algılamaları, buna karşın siyasetin de ataerkil formlar içermesinden dolayı, güç-iktidar ilişkisini geleneksel yapının bir devamı şeklinde yeniden üretmesi kadınların siyasal katılımında “oy vermektan” öteye gitmeyen davranışlarda kalıp çekimserliklerini doğurabilmektedir (Geçgin, 2009: 627).

Tablo 6. Demokrat Parti milletvekillerinin cinsiyet özellikleri.

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Cinsiyet	Erkek	1313	99,2	99,2	99,2
	Kadın	10	0,8	0,8	100,0
	Toplam	1323	100,0	100,0	

Şekil 2. Demokrat Parti milletvekillerinin cinsiyet özellikleri.

İktisadi ve siyasi açıdan gelişmiş ülkelerde bile sadece oy hakkına sahip olmasının yakın geçmişe dayanan bir adım olması, toplumdaki mevcut sosyal ve ekonomik faktörlerin kadının siyasi katılımını azaltıcı yönde etkilediğini göstermektedir (Negiz, 2007-b: 35). Kadınların gerek dünyada gerekse Türkiye’de siyasal temsile yönelik çekinceleri için, farklı gerekçeler öne sürülebilir. Ancak bu çalışma bu gerekçeleri ortaya çıkartmaktan ziyade, DP sıralarından milletvekili seçilen kişilerin cinsiyet değişkeni bağlamında, mevcut durumlarını ortaya koymak hedeflenmiştir.

İncelenen üç dönem boyunca, Tablo 6 ve Şekil 2’de görüldüğü üzere, kadın milletvekilleri DP milletvekillerinin yüzde birini dahi oluşturmamaktadır. Tamamen erkek egemen bir yönetim söz konusudur denilebilir. Seçilen milletvekillerinin % 99’u erkeklerden oluşmaktadır. Bu durum sosyal bilimler literatüründe “sexism” ya da “genderism” olarak geçmiş olan “cinsiyetçiliğe”, yani belli bir toplumsal grubun, cinsiyet temeline dayanan fiziki özelliklerinden dolayı, öteki toplumsal gruba

baskın olması durumu işaret eder (Arslan, 2001: 12). Üç dönemde toplam 1632 milletvekilinin sadece 15 tanesi kadın parlamenterlerden oluşmaktadır (İçke, 2014: 51). Özellikle dokuzuncu ve onuncu parlamento dönemleri cumhuriyet tarihinin kadın vekil mevcudiyeti bakımından en kısır olduğu dönemlerdir.

Bu tablodan, DP seçmenlerinin siyaseti maskulin bir uğraş alanı olarak gördüğüne dair bir sonuca ulaşılabilir. Üç dönem boyunca sadece on kadın milletvekili DP sıralarından mecliste görev alabilmiştir. Genellikle, kadını kamu yaşamından soyutlayan İslam geleneğinin yağurduğu toplumlarda siyasal haklar olsun, katılma hakları bakımından olsun kadın ikincil durumdadır. Türkiye’de, özellikle Atatürk döneminde kadın-erkek eşitliğini sağlamak için önemli adımlar atılmıştır (Eroğul, 1999: 107). Tüm bu adımlara rağmen, siyasal düşünce özgürlüğünün tam olarak oluşturulmadığı DP dönemi Türkiye’inde, özellikle kadınlar aleyhine olan bir gerçek var ise o da, temsiliyet yanında okuryazarlık oranının da, erkeklere oranla kat ve kat daha aşağı olmasıdır. Aleyhe olan bu durum birçok nedene bağlanarak izah edilebilir. Eğitim, aile yapısı, ekonomi, meslek, kentleşme, kadına atfedilen roller, İslamiyet vs. siyasal katılıma etki eden sosyal faktörler arasında sayılabilir. Türk kadınının siyaset arenasında bu kadar az rol alması toplumsal arka planda kalan nedenlerde aranmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti öncülü Osmanlı İmparatorluğunda çok değil yaklaşık bir yüzyıl önce Tanzimat döneminde cariyelik ve kölelik kaldırılmış ayrıca kızlardan alınan gelinlik vergisi de kaldırılmıştı (İçke, 2014: 17). Böyle bir tarihsel temelde siyasal katılım bağlamında kadınlar için dikkat çekilen nokta seçimlerde oy verme, aday gösterilmeden ziyade mecliste temsil edilme durumudur.

Demokrat Parti milletvekillerinin medeni durumları

Tarihsel ve toplumsal bir ilişki biçimi olarak evlilik, biyolojik yeniden üretimin ya da diğer bir deyişle soyun devamının sağlanmasında etkili bir kurumdur. Evlilik aynı zamanda toplum içinde, aile ve akrabalık kurumlarının oluşmasını da sağlar (Güneş, 2011: 29). Aile birtakım evrensel özelliklerle tanımlanabilir de, ülkeden ülkeye hatta aynı ülkenin çeşitli bölgelerinde farklılıklar sergileyen bir kurum olma özelliği taşımaktadır. Bunun sebebi olarak ailenin, içinde bulunduğu toplumsal yapının değer yargıları, normatif kuralları ve ahlak sistemleri gibi bir takım unsurlar tarafından şekillenmesi gösterilebilir (Tacoğlu, 2011: 115).

Türk toplumunda ise toplumsal, ekonomik ve siyasi etmenlerin tümünün, aile kurumunun varlığını pekiştirir nitelikte olduğu söylenebilir. Nitekim siyasi otoriteler de, ailenin Türk toplumuna hayat veren kurum olduğunu ve devlet tarafından desteklenip korunduğunu sık sık vurgulamaktadırlar. Bunun yanında evlenirken, hem medeni hem dini nikâh kıyma eğiliminin artması da, aile kurumuna toplumsal düzeyde verilen önemin bir göstergesidir (Özbay, 2015: 104). Buna ek olarak Anayasada, özellikle ailenin Türk toplumunun temeli olduğu belirtilmiştir (Anayasa Md. 41). Hal böyleyken meclislerin toplumların bir yansıması varsayımıyla değerlendirildiğinde, Demokrat Parti milletvekillerinin çoğunlukla evli bireylerden seçilmesi olağan bir durumdur.

Tablo 7. Demokrat Parti milletvekillerinin medeni durumları.

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Medeni durum	Evli	1242	93,9	93,9	93,9
	Dul	19	1,4	1,4	95,3
	Bekâr	62	4,7	4,7	100,0
	Toplam	1323	100,0	100,0	

Demokrat Parti milletvekillerinin siyasi ve toplumsal hayatında evlilik olgusunun yeri ve önemine de ışık tutmak amacıyla, Demokrat Parti milletvekillerinin medeni durumları da araştırılmıştır. Medeni durum değişkeni bağlamında Demokrat Parti milletvekillerinin sosyolojik görünümü incelenildiğinde de, son derece dikkat çekici sonuçlarla karşılaşılır. Tablo 7’de görüldüğü gibi, DP milletvekillerinin çok büyük bir çoğunluğu evli bireyler arasından seçilmiştir. Evli vekillerin oranı yaklaşık yüzde 94’tür. Bekâr milletvekillerinin oranı ise yüzde 4,7’dir. Küçük bir kesim olarak

dul vekillerin oluşturduğu oran ise yüzde 1,4'tür. Bu tablo bize, 1950-1960 yılları arasında Türkiye'nin dümeninde bulunan Demokrat Parti yönetiminin ve toplumun, sosyal hayatta evlilik olgusuna büyük önem verdiğini göstermektedir. Türk siyasal hayatında 27 Mayıs 1960 ihtilali ile sona eren DP'den, dul veya bekâr kişilerin milletvekili seçilme olanağı evlilere oranla daha azdır.

Tablo 8. Parlamento dönemlerine göre Demokrat Parti milletvekillerinin medeni durumları.

		Dönem			Toplam	
		9	10	11		
Medeni Durum	Evli	Sayı	394	454	394	1242
		% medeni durum	31,7 %	36,6 %	31,7 %	100,0 %
		% dönem	94,7 %	93,2 %	93,8 %	93,9 %
	Dul	Sayı	6	8	5	19
		% medeni durum	31,6 %	42,1 %	26,3 %	100,0 %
		% dönem	1,4 %	1,6 %	1,2 %	1,4 %
	Bekâr	Sayı	16	25	21	62
		% medeni durum	25,8 %	40,3 %	33,9 %	100,0 %
		% dönem	3,8 %	5,1 %	5,0 %	4,7 %
Toplam	Sayı	416	487	420	1323	
	% medeni durum	31,4 %	36,8 %	31,7 %	100,0 %	
	% dönem	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	

Demokrat Parti milletvekillerinin medeni durumu, dönemler bazında incelendiğinde de son derece çarpıcı sonuçlarla karşılaşılır. Ortaya çıkan bulgularda da görüldüğü üzere, evli vekillerin en yoğun olduğu dönem 9. parlamento dönemidir. Dul milletvekilleri tüm dönemlerde azınlıktadır. En çok dul bireyin milletvekili seçildiği dönem ise 10. Parlamento dönemidir. Bekâr milletvekillerinin en yoğun görüldüğü dönem ise yine 10. Parlamento dönemidir. Tablo 8'de de açık bir şekilde görüldüğü gibi, evli vekiller DP seçmeninin incelenen tüm seçim dönemlerinde en yoğun kitlesidir. On yıl iktidarda kalan DP'yi oluşturan vekillerin onda dokuzundan fazlası, evli bireyler arasından seçilmiştir.

Demokrat Parti milletvekillerinin aile yapısı ve çocuk sayısı

Medeni durum faktörü ile yakinen ilişkili bir diğer toplumsal değişken ise çocuk sayısı temelinde aile yapısıdır. Aile toplumun çekirdeği ve temel birimdir, aynı zamanda en eski ve evrensel bir kurumdur. Her birey bir aile içerisinde doğar, büyür ve ömrünü tamamlar. Her toplum varlığını sürdürebilmek için aile kurumuna ihtiyaç duyar. Toplumu oluşturan bu temel kurum ne kadar sağlam ve sıhhatli olursa, şüphesiz bunların oluşturduğu toplum ve devletler de o derece güvenli ve huzurlu olur. Bu istikrarın bozulması, sorunlu birey ve ailelerin sayısının artmasına sebep olacağı gibi, toplumun huzuruna da olumsuz bir etki yapacaktır (Ünal, 2013: 589). Ailenin ve kişinin soyunun devamı için, bizzatlı toplumun devamı için, çocuk sayısının artması gerekmektedir.

Tablo 9. Demokrat Parti milletvekillerinin çocuk sayısına dair istatistiki bulgular.

	Geçerli	1323
	Eksik	0
Aritmetik Ortalama		2,5556
Medyan		2,0000
Mod		2,00
Minimum		0,00
Maksimum		20,00

Demokrat Parti milletvekillerinin yaygın aile büyüklüğünü saptayabilmek için, milletvekillerinin çocuk sayılarının incelenmesi gerekir. İstatistiki veriler DP milletvekillerinin ortalama çocuk sayısının 2,5 olduğunu göstermektedir. Tablo 9'da da görüldüğü gibi, DP

milletvekilleri arasında 3 çocuk sahibi olma eğilimi ağır basmaktadır. Öte yandan milletvekilleri arasında çocuksuz evli vekiller olduğu gibi, 20 çocuğa sahip milletvekili de bulunmaktadır. Türkiye'deki doğurganlık düzeyi, özellikle 1950'li yıllardan itibaren hızlı bir azalma sürecine girmiştir. 1930'lu yıllarda kadın başına 7 doğum, 1950'li yıllarda 6 doğum olan doğurganlık hızı, yıllar ilerledikçe daha da düşüş göstermiştir (Yıldız ve Koç, 2008: 3). Bu veriler ışığında DP milletvekillerinin çocuk sayısının, Türkiye ortalamasının altında yer aldığını söylemek gerekir. Bu durum ise siyasi elitlerin, çocuk sayısı bakımından temsil ettikleri toplumu kısmen yansıtmadıkları sonucunu ortaya koyar.

Tablo 10. Demokrat Parti milletvekillerinin çocuk sayıları.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Çocuk sayısı	,00	149	11,3	11,3
	1,00	211	15,9	27,2
	2,00	374	28,3	55,5
	3,00	307	23,2	78,7
	4,00	131	9,9	88,6
	5,00	62	4,7	93,3
	6,00	42	3,2	96,4
	7,00	24	1,8	98,3
	8,00	6	0,5	98,7
	9,00	5	0,4	99,1
	10,00	3	0,2	99,3
	11,00	6	0,5	99,8
	19,00	2	0,2	99,9
	20,00	1	0,1	100,0
Toplam	1323	100,0	100,0	

Tablo 10'daki bulgulara göre üç ya da daha az sayıda çocuk sahibi olup, çekirdek aile yapısı gösterme eğilimindeki siyasi elitler, Demokrat Parti milletvekilleri arasında, beşte dörde yakın bir oran teşkil eder. Beş ve daha fazla sayıda çocuğu olan milletvekillerinin oranı ise yaklaşık yüzde 7'dir. Dikkat çekici bir diğer bulgu ise çocuksuz vekillerinin oranının yüzde 10'dan fazla olmasıdır.

Tablo 11. Dönemler temelinde Demokrat Parti milletvekillerinin çocuk sayısı.

		Sayı	Dönem			Toplam
			9	10	11	
Çocuk sayısı	,00	Sayı	38	59	52	149
		% çocuk sayısı	25,5 %	39,6 %	34,9 %	100,0 %
		% dönem	9,1 %	12,1 %	12,4 %	11,3 %
1,00	Sayı	62	83	66	211	
	% çocuk sayısı	29,4 %	39,3 %	31,3 %	100,0 %	
	% dönem	14,9 %	17,0 %	15,7 %	15,9 %	
2,00	Sayı	123	122	129	374	
	% çocuk sayısı	32,9 %	32,6 %	34,5 %	100,0 %	
	% dönem	29,6 %	25,1 %	30,7 %	28,3 %	
3,00	Sayı	101	114	92	307	
	% çocuk sayısı	32,9 %	37,1 %	30,0 %	100,0 %	
	% dönem	24,3%	23,4%	21,9%	23,2%	
4,00	Sayı	44	48	39	131	
	% çocuk sayısı	33,6 %	36,6 %	29,8 %	100,0 %	
	% dönem	10,6 %	9,9 %	9,3 %	9,9 %	
5,00	Sayı	18	24	20	62	
	% çocuk sayısı	29,0 %	38,7 %	32,3 %	100,0 %	
	% dönem	4,3%	4,9%	4,8%	4,7%	

6,00	Sayı	12	18	12	42
	% çocuk sayısı	28,6 %	42,9 %	28,6 %	100,0 %
	% dönem	2,9 %	3,7 %	2,9 %	3,2 %
7,00	Sayı	10	9	5	24
	% çocuk sayısı	41,7 %	37,5 %	20,8 %	100,0 %
	% dönem	2,4 %	1,8 %	1,2 %	1,8 %
8,00	Sayı	2	3	1	6
	% çocuk sayısı	33,3 %	50,0 %	16,7 %	100,0 %
	% dönem	0,5 %	0,6 %	0,2 %	0,5 %
9,00	Sayı	1	3	1	5
	% çocuk sayısı	20,0 %	60,0 %	20,0 %	100,0 %
	% dönem	0,2 %	0,6 %	0,2 %	0,4 %
10,00	Sayı	2	1	0	3
	% çocuk sayısı	66,7 %	33,3 %	0,0 %	100,0 %
	% dönem	0,5 %	0,2 %	0,0 %	0,2 %
11,00	Sayı	2	2	2	6
	% çocuk sayısı	33,3 %	33,3 %	33,3 %	100,0 %
	% dönem	0,5 %	0,4 %	0,5 %	0,5 %
19,00	Sayı	1	1	0	2
	% çocuk sayısı	50,0 %	50,0 %	0,0 %	100,0 %
	% dönem	0,2 %	0,2 %	0,0 %	0,2 %
20,00	Sayı	0	0	1	1
	% çocuk sayısı	0,0 %	0,0 %	100,0 %	100,0 %
	% dönem	0,0 %	0,0 %	0,2 %	0,1 %
Toplam	Sayı	416	487	420	1323
	% çocuk sayısı	31,4 %	36,8 %	31,7 %	100,0 %
	% dönem	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Çocuk sayısı temelinde DP milletvekillerinin profillerinin, dönemsel bazda gösterdiği değişim ise Tablo 11’de ayrıntılı bir şekilde görülebilir. İncelenen tüm dönemlerde DP milletvekillerinin büyük bir çoğunluğu, iki çocuk sahibidir. İki çocuk sahibi milletvekilleri özellikle en çok 11. Parlamento döneminde görülmektedir. Çocuksuz milletvekillerinin en çok seçildiği dönem ise 11. parlamento dönemidir. Çocuksuz milletvekilleri, dönemler itibariyle artan bir eğilim göstermektedir. Bütün parlamentolar temelinde en çok çocuk sayısına sahip olan milletvekili (20 çocuklu) de 11. parlamento döneminde görev yapmıştır. DP milletvekillerinin çok büyük bir kısmı, dört ve altında çocuk sayısına sahiptir. Beş ve üzerinde çocuk sayısına sahip milletvekilleri, toplam milletvekilleri içerisinde yaklaşık % 12’lik bir orana sahiptir.

Demokrat Parti milletvekillerinin eğitim durumu

Eğitim durumu yasama işlevinin hem kalitesini arttıran, hem de işleri hızlandıran bir etkidir. Bunun için adayların belirli bir seviyede olan kişiler olması önem arz eder. Nitekim okuma-yazma bilmeyen veya eğitim seviyesi düşük kimsenin, temsil görevini gerektiğinde icra etmesi ve yasama faaliyetinde bulunması gayet tabii zor olacaktır (Altıparmak, 2008: 362). Eğitim olgusu, toplumsal ve siyasi hayatta elitlerin devaranını da önemli ölçüde etkiler. Alınan eğitimin miktarının yanı sıra, türü de bu elit dolaşım sürecinde oldukça etkilidir (Arslan ve Gümüştekin, 2004: 7). Eğitim bireylere, çevresindeki toplumsal kurum ve yapıları akılcı kullanmak ve değiştirmek konusunda beceri kazandırır. Siyasal katılmada, daha üst düzey ve daha nitelikli eğitime sahip olanlar, olmayanlara göre daha fazla bir görev duygusuna sahiptirler (Eke, 2008: 28).

Eğitim seviyesindeki olumlu değişimler, hem toplumsal hem de ekonomik gelişmelerin bir uzantısıdır. Kendini geliştirme olanağını bulan birey, edindiği eğitim birikimiyle siyasal anlamda da kendini geliştirecek ve siyasal davranışlarında daha ussal ve tutarlı olabilecektir (Altan, 2011: 314). Dahası seçmen olmanın yanı sıra, seçilen olmak için de çaba ortaya koyabilecektir. Eğitim düzeyinin yükselmesi ile siyasal katılımın yoğunlaşmasını beklemek için haklı nedenler bulunmaktadır.

Öncelikle eğitim, siyasal değerlerin aktarılmasında başvurulan en önemli araçlardan biridir. Bizatihi eğitim alan bir kişi, siyasal katılmanın istenilen bir davranış olduğuna inanabilir ve siyasal faaliyetlerde bulunmak için kendini daha yetenekli ve hazırlıklı görebilir (Turan, 1986: 77).

Tablo 12. Demokrat Parti milletvekillerinin eğitim durumu.

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Eğitim Durumu	Üniversite	1010	76,3	76,3	76,3
	Lise	163	12,3	12,3	88,7
	Ortaokul	102	7,7	7,7	96,4
	İlkokul	40	3,0	3,0	99,4
	Medrese	8	0,6	0,6	100,0
	Toplam	1323	100,0	100,0	

Eğitimin Türk toplumunda ve yaşamında da önemli bir yeri olmuştur. Bu durum siyasal katılmada da karşımıza eşitsizlik olarak çıkmaktadır. Siyasal hakların kullanılması noktasında Türkiye’de bireylerin eşit haklara sahip olduğu söylenemez. Bu hususta eğitimliler lehine bir durum söz konusudur. Seçmen olabilmek için bir eğitim koşulu yok iken, milletvekili olabilmek için en az ilkokul mezunu olmak zorunluluktur (Eroğul, 1999: 112-113). Bireylerin aldıkları eğitimin seviyesinin, siyasal elit dolaşım sürecinde de ayrı bir yeri ve önemi vardır. DP’den milletvekili seçilen kişiler üzerinden yapılan bu çalışmanın bulguları, Tablo 12’de görüldüğü gibi, üniversite eğitiminin, DP’den milletvekili seçilebilmek için neredeyse bir gereklilik olduğunu ortaya koymaktadır. İstatistiki açıdan ifade edilmek gerekirse, DP milletvekillerinin yüzde 76,3’ü üniversite mezundur. Yaklaşık yüzde 12’si ise lise mezunlarından oluşmaktadır.

Tablo 13. Demokrat Parti milletvekillerinin dönemler temelinde eğitim durumu.

		Dönem				
		9	10	11	Toplam	
Eğitim seviyesi	Üniversite	Sayı	311	384	315	1010
		% eğitim seviyesi	30,8 %	38,0 %	31,2 %	100,0 %
		% dönem	74,8 %	78,9 %	75,0 %	76,3 %
Lise	Lise	Sayı	52	53	58	163
		% eğitim seviyesi	31,9 %	32,5 %	35,6 %	100,0 %
		% dönem	12,5 %	10,9 %	13,8 %	12,3 %
Ortaokul	Ortaokul	Sayı	40	32	30	102
		% eğitim seviyesi	39,2 %	31,4 %	29,4 %	100,0 %
		% dönem	9,6 %	6,6 %	7,1 %	7,7 %
İlkokul	İlkokul	Sayı	11	14	15	40
		% eğitim seviyesi	27,5 %	35,0 %	37,5 %	100,0 %
		% dönem	2,6 %	2,9 %	3,6 %	3,0 %
Medrese	Medrese	Sayı	2	4	2	8
		% eğitim seviyesi	25,0 %	50,0 %	25,0 %	100,0 %
		% dönem	0,5 %	0,8 %	0,5 %	0,6 %
Toplam	Toplam	Sayı	416	487	420	1323
		% eğitim seviyesi	31,4 %	36,8 %	31,7 %	100,0 %
		% dönem	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Dönemler temelinde DP milletvekillerinin eğitim durumlarını tahlil ettiğimizde, Tablo 13’te de görüldüğü üzere, tüm dönemler itibarıyla üniversite mezunlarının ezici bir çoğunluğa sahip olduğu ortaya çıkar. Üniversite mezunlarının en yoğun olduğu dönem 10. parlamento dönemidir. Medrese mezunlarının en yoğun olduğu dönem ise yine 10. dönemdir. Tüm dönemler itibarıyla en yoğun ikinci grubu, lise mezunları oluşturmuştur. Lise mezunlarının en çok seçildiği dönem, 11. Dönem olmuştur. Seçilen vekiller içerisinde sayısal azınlığı, ilkokul ve medrese mezunu vekiller

oluşturur. Ortaokul ve ilkokul mezunu parlamenterler, çok sınırlı olmakla birlikte azınlığı teşkil etseler de, DP iktidarının bir parçası olduklarından analiz edildiğinde ortaokul mezunlarının, dönemler itibariyle oranlarının azaldığı; bunun yanında ters orantılı bir biçimde ilkokul mezunu milletvekillerinin ise oranlarının arttığı görülmektedir. Görüldüğü üzere, DP milletvekillerinin eğitim durumu yalnızca seçilme hakkı bakımından olumlu etki gösteren bir örnek teşkil eder. İlaveten eğitim sadece seçilme hakkı bağlamında değil, kamusal hizmete katılmanın da bir ön koşuldur. Salt bu nedenle birçok birey bu haktan faydalanamamaktadır (Eroğul, 1999: 113).

Demokrat Parti milletvekillerinin aldıkları eğitim türü

İnsanoğlunun yerleşik hayata geçmesiyle beraber bariz bir şekilde oluşmaya başlayan mesleklerden, elbette ki bazıları büyük önem arz etmiştir. Devletlerin ve toplumların karar alma mekanizmalarında bulunan yönetici elitlerin çoğu asker, bürokrat ve aydın kişiler arasından çıkmıştır. DP milletvekilleri içerisinde bazı eğitim türlerinin (dez)avantajlı olduğu, bu çalışmada açıkça görülmektedir. Üniversitelerin bazı bölümlerinden mezun olmak, bireyleri elit dolaşım sürecinde daha avantajlı kılmaktadır (Arslan, 2005: 92). Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyetine toplumsal ve siyasal değişmeyi başlatanlar, Genç Osmanlılar, Jön Türkler, Kemalistler düşünülecek olursa asker-sivil, bürokrasi, aydınlar ve yerel yönetimlerden önde gelen bireylerden oluşan, eğitim düzeyi yüksek bir ara sınıf meydana gelmiştir (Bayburtluoğlu, 2004: 47).

Tablo 14. Demokrat Parti milletvekillerinin aldıkları eğitimin türü.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Hukuk	402	30,4	39,4	39,4
Mühendis-mimar	79	6,0	7,7	47,1
Sosyal-Politik-Ekonomik-Ticari Bilimler	175	13,2	17,1	64,3
Tıp	146	11,0	14,3	78,6
Askeri	70	5,3	6,9	85,4
Eğitim	45	3,4	4,4	89,8
Orman-Ziraat	61	4,6	6,0	95,8
İlahiyat	12	,9	1,2	97,0
Tıbbi Bilimler (diş-eczacı-veteriner)	31	2,3	3,0	100,0
Toplam	1021	77,2	100,0	
Üniversite mezunu olmayan	302	22,8		
Toplam	1323	100,0		

Bu tespitlerden yola çıkarak, DP milletvekillerinin aldıkları eğitimin türü de incelenmiştir. Tablo 14 TE görüldüğü üzere, DP'nin siyasi elit dolaşım sürecinde, hukuk ile sosyal-politik-ekonomik ve ticari bilimler alanında görülen eğitimler ön plandadır. Bu programları tıp, mimarlık-mühendislik ve askeri alanda görülen eğitimler izlemektedir. En küçük grubu ise ilahiyat ve eğitim mezunu vekiller oluşturmaktadır. Başat eğitim türü olarak hukuk, üniversite mezunu vekiller içerisinde, yaklaşık yüzde 40'lık bir kesime tekabül etmektedir. Türkiye'nin çok partili demokrasiye geçmesiyle beraber kısa bir muhalefet döneminin ardından iktidara gelen DP milletvekilleri özelinde yapılan bu çalışmada, seçilen vekiller, aldıkları üniversite eğitimi türüne göre incelendiğinde, sosyal bilimcilerin bariz üstünlükleri ile karşılaşmıştır.

Tablo 15. Dönemlere göre Demokrat Parti milletvekillerinin aldıkları eğitimin türü.

		Dönem			Toplam	
		9	10	11		
Eğitim türü	Hukuk	Sayı	125	152	125	402
		% eğitim türü	31,1 %	37,8 %	31,1 %	100,0 %
		% dönem	39,4 %	39,2 %	39,6 %	39,4 %
Mühendis-mimar		Sayı	22	31	26	79
		% eğitim türü	27,8 %	39,2 %	32,9 %	100,0 %
		% dönem	6,9 %	8,0 %	8,2 %	7,7 %
Sosyal-politik-ekonomik-ticari bilimler		Sayı	51	66	58	175
		% eğitim türü	29,1 %	37,7 %	33,1 %	100,0 %
		% dönem	16,1 %	17,0 %	18,4 %	17,1 %
Tıp		Sayı	54	54	38	146
		% eğitim türü	37,0 %	37,0 %	26,0 %	100,0 %
		% dönem	17,0 %	13,9 %	12,0 %	14,3 %
Askeri		Sayı	26	24	20	70
		% eğitim türü	37,1 %	34,3 %	28,6 %	100,0 %
		% dönem	8,2 %	6,2 %	6,3 %	6,9 %
Eğitim		Sayı	11	19	15	45
		% eğitim türü	24,4 %	42,2 %	33,3 %	100,0 %
		% dönem	3,5 %	4,9 %	4,7 %	4,4 %
Orman-ziraat		Sayı	14	24	23	61
		% eğitim türü	23,0 %	39,3 %	37,7 %	100,0 %
		% dönem	4,4 %	6,2 %	7,3 %	6,0 %
İlahiyat		Sayı	4	5	3	12
		% eğitim türü	33,3 %	41,7 %	25,0 %	100,0 %
		% dönem	1,3 %	1,3 %	0,9 %	1,2 %
Tıbbi bilimler (diş-eczacı-veteriner)		Sayı	10	13	8	31
		% eğitim türü	32,3 %	41,9 %	25,8 %	100,0 %
		% dönem	3,2 %	3,4 %	2,5 %	3,0 %
Toplam		Sayı	317	388	316	1021
		% eğitim türü	31,0 %	38,0 %	31,0 %	100,0 %
		% dönem	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Dönemler temelinde milletvekillerinin eğitim türlerine bakıldığında, Tablo 15'den anlaşılacağı üzere her dönemde hukuk mezunlarının büyük bir kesimi oluşturduğu görülmektedir. Hukuk mezunu milletvekillerinin en yoğun olduğu dönem ise 11. parlamento dönemidir. Sosyal politik, ekonomi ve ticari bilimler bölümleri mezunları da, yine en yoğun şekilde 11. parlamento döneminde görülmektedir. Mimarlık-mühendislik mesleklerine sahip milletvekillerinin de, incelenen dönemler itibariyle oranlarının arttığı dikkatleri çeker. Öte yandan geçer sürece ters orantılı bir şekilde, tıp mezunu milletvekillerinin oranlarının da azaldığı görülür.

Demokrat Parti içerisinde asker kökenli milletvekilleri ise küçük bir bölümü oluşturmaktadır. Milletvekillerinin yaklaşık yüzde 7'si, askeri eğitim alan kişilerden meydana gelmiştir. Askeri eğitim almış en fazla milletvekili, DP iktidarının ilk yılı olan 9. Parlamento döneminde bulunmaktadır. Orman ve ziraat eğitimi almış olan milletvekilleri ise DP milletvekillerinin yüzde 6'sını oluşturmaktadır. Dönemler itibariyle, cüzi bir oranda da olsa, bu bölümlerden mezun milletvekillerinin sayılarında bir artış gözlemlenir.

Demokrat Parti milletvekillerinin eğitim gördüğü üniversiteler

Demokrat Parti milletvekillerinin mezun oldukları üniversiteler incelemesi de, dönemin toplumsal yapısını doğru okunabilmesinde yol gösterici olacaktır. Konunun tarihsel geçmişine bakıldığında: Osmanlı İmparatorluğu, kendi klasik düzeni içerisinde yetersiz kaldığını hissedince, modern eğitim kurumlarını kurmuştur. 1773'te Mühendishane-i Bahri Hümayun, 1795'te

Mühendishane-i Berri Hümayun, 1826'da Tıbhane-i Amire ile Cerrahhane-i Mamure ve 1834'te Mekteb-i Ulum-u Harbiye gibi çok sayıda yükseköğretim kurumu kurulmuştur (Gür, 2011: 49). Osmanlı döneminde modern anlamda ilk üniversite olan Darülfünun, 1846'da hazırlanan bir layiha ile 1863'te, İstanbul'da kurulmuş; çeşitli sebeplerle, 1860'lı yılların sonuna kadar birkaç kez kapanıp yeniden açılmıştır (Namal ve Karakök, 2011: 27).

Osmanlı'nın son zamanlarında son derece yetersiz, çağdaş gelişmelere ayak uyduramayan, gerek halk nezdinde gerekse yabancılar nezdinde itibarı kalmamış idareciler yerine yenilerini yetiştirecek için de, Mülkiye Mektebi açılmıştır (Timur, 2000: 85). Türkiye Cumhuriyeti, savaşlardan yeni çıkmış, yıkılmış bir imparatorluğun küllerinden, daha güçlü bir şekilde adeta yeniden doğmuştur. Mustafa Kemal ve arkadaşları, eğitim alanında da Osmanlı'dan kalan tek üniversite olan Darül Fünun'u, 1933 yılında çıkan yasa ile kaldırmıştır. Atatürk'ün üniversite reformu genellikle, Alman Üniversite modeline göre yapılmıştır. Bu yıllarda, Hitler'in zulmünden kaçan pek çok bilim insanı Türkiye'ye sığınmış, Türk yükseköğretiminde etkin olmaya başlamışlardır (Namal ve Karakök, 2011: 32).

Cumhuriyet'te eğitim bir devrime uğramış, günümüzdeki birçok fakülte ve üniversitenin temelleri bu dönemde atılmıştır. Eğitim reformu ile eski başkent İstanbul'da İstanbul Üniversitesi ve cumhuriyetin başkenti Ankara'da ise Ankara Üniversitesi adı ile üniversiteler kurulmuştur. Atatürk Devrimleri ile Türkiye'nin yükseköğretim sistemi yeniden şekillendirilmiştir. 1925'de Ankara Hukuk Fakültesi, sonrasında Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Tıp Fakültesi ve Fen Fakültesi kurulmuştur. Ülkenin iki hayati okulu: Birincisi Harbiye, diğeri ise Mülkiye İstanbul'dan Ankara'ya taşınmıştır. Sonrasında Mülkiye Ankara Üniversitesi'ne bağlanmıştır. Ek olarak büyük yeni enstitüler, örneğin Gazi Eğitim Enstitüsü ve İstanbul Teknik Üniversitesi büyüyen ihtiyaçlara hızlıca cevap verebilmek için kurulmuştur (Frey, 1965: 33).

Bu çalışmada tarihte kalan birçok üniversite addedilecek kurum, günümüzdeki isimleri ile ele alınmıştır. Şöyle ki Darül Fünun'da eğitim alan milletvekilleri İstanbul Üniversitesi mezunu sayılmıştır. 1950 seçimleri ile ilk defa seçilen milletvekilleri için, seçilme yaşının 30 olduğu düşünülürse, çoğunun 1930'larda ve öncesinde üniversite eğitimi almış oldukları gerçeği ile karşılaşılır. Bu tarihler arasında ülkede üniversite sayısı ise bir elin parmaklarını geçmemektedir. Anadolu'da bulunan çoğunluğu öğretmen yetiştirme maksatlı olan eğitim enstitüleri de, günümüzdeki isimleri ile çalışmaya dâhil edilmiştir.

Tablo 16. Demokrat Parti milletvekillerinin eğitim gördükleri üniversiteler.

Üniversite	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Bilinmeyen	45	3,4	4,4	4,4
Almanya	27	2,0	2,6	7,1
Amerika	6	0,5	0,6	7,7
Ankara Üniversitesi	264	20,0	25,9	33,6
Atatürk Üniversitesi	5	0,4	0,5	34,1
Balıkesir Üniversitesi	1	0,1	0,1	34,2
Belçika	5	0,4	0,5	34,6
Dicle Üniversitesi	3	0,2	0,3	34,9
Erciyes Üniversitesi	1	0,1	0,1	35,0
Fransa	18	1,4	1,8	36,8
Gazi üniversitesi	14	1,1	1,4	38,2
Harp okulları	82	6,2	8,0	46,2
İngiltere	1	0,1	0,1	46,3
İstanbul Teknik Üniversitesi	26	2,0	2,6	48,9
İstanbul Üniversitesi	423	32	41,5	90,4
İsviçre	13	1,0	1,3	91,7
KTÜ	1	,1	0,1	91,8
Marmara Üniversitesi	45	3,4	4,4	96,2
Medrese	11	0,8	1,1	97,3

Mısır	2	0,2	0,2	97,4
Mimar Sinan Üniversitesi	8	0,6	0,8	98,2
Polis Enstitüsü	2	0,2	0,2	98,4
Selçuk Üniversitesi	3	0,2	0,3	98,7
Trakya Üniversitesi	1	0,1	0,1	98,8
Uludağ Üniversitesi	3	0,2	0,3	99,1
Yıldız teknik Üniversitesi	2	0,2	0,2	99,3
Yunanistan	5	0,4	0,5	99,8
Zonguldak Yüksek Maden Mühendislik Okulu	2	0,2	0,2	100,0
Üniversite Mezunu Olmayan	304	23,0	23,0	
Toplam	1019	77,0	77,0	
Geçersiz	0	1323	100,0	

Tablo 16'da da anlaşılacağı üzere başat eğitim kurumları olarak, İstanbul ve Ankara Üniversitesi mezunları, toplumda olduğu gibi parlamentoda da o dönemde yoğunluktadır. Parlamento toplumun aynasıdır deyişini haklı gösterir bir sonuçla, 1950-1960 yılları arasında Türkiye'nin dümeninde bulunan Demokrat Parti milletvekillerinin büyük bir kısmı, yaklaşık % 70'i Ankara ve İstanbul Üniversitelerinde eğitim almışlardır. Daha açık bir ifade ile üniversite eğitimi almış her on milletvekilinden yedisi, Ankara ve İstanbul Üniversitelerinde eğitim almışlardır. Milletvekillerinin % 6,8'i de Avrupa ülkelerinde üniversite eğitimi almışlardır.

Siyasi elit dolaşım süreci üzerinde bazı eğitim kurumlarının etkisi ve ağırlığı daha fazladır. İstanbul Üniversitesinden mezun milletvekilleri bu bağlamda ön plana çıkar. İstanbul Üniversitesi mezunları üniversite mezunu olan milletvekilleri içinde % 41,5'ini oluşturmaktadır. Ankara Üniversitesi mezunları ise % 25,9'unu oluşturur. Üçüncü büyük grubu ise % 8'lik pay ile Harp okulları mezunları oluşturmaktadır. Harp okullarının ardından en yoğun grup olarak Marmara Üniversitesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi mezunu milletvekilleri gelir. Milletvekillerinin % 7,4'ü Avrupa ülkelerinde ve ABD'de bulunan üniversitelerde eğitim almışlardır. En çok eğitim görülen yabancı ülke ise % 2,6'lık bir oranla Almanya'dır. Bu oran, dönemin konjenktürel yapısı itibariyle tahlil edildiğinde, Osmanlı'nın son döneminde yoğun olarak hissedilen Alman etkisinin ve Almanlarla ittifakın bir neticesi olarak değerlendirilebilir.

Tablo 16 ve Şekil 7'de dikkat çeken diğer bir ayrıntı ise % 1,1'lik kısmı oluşturan medrese mezunu milletvekilleridir. Osmanlı Devleti'nin eğitim faaliyetlerinde önemli rol oynayan medreseler, cumhuriyetin ilk yıllarına kadar varlığını sürdürmüştü (Kardaş, 2014: 149). Dönemlere göre din ve fen bilimleri ağırlıklı eğitim veren medreseler, 1924 yılında çıkan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile kapatılmıştır. DP sıralarından 11 milletvekili, bu medreselerde eğitim görmüştür.

Tablo 17. Dönemlere göre Demokrat Parti milletvekillerinin eğitim gördükleri üniversiteler.

Üniversite	Bilinmiyor	Sayı	Dönem			Toplam
			9	10	11	
		Sayı	12	17	16	45
		% üniversite	26,7 %	37,8 %	35,6 %	100,0
		% dönem	3,8 %	4,4 %	5,1 %	4,4 %
	Almanya	Sayı	11	9	7	27
		% üniversite	40,7 %	33,3 %	25,9 %	100,0
		% dönem	3,5 %	2,3 %	2,2 %	2,6 %
	Amerika	Sayı	3	2	1	6
		% üniversite	50,0 %	33,3 %	16,7%	100,0
		% dönem	0,9 %	0,5 %	0,3 %	0,6 %
	Ankara Üniversitesi	Sayı	71	108	85	264
		% üniversite	26,9 %	40,9 %	32,2 %	100,0
		% dönem	22,5 %	27,8 %	27,0 %	25,9 %

Atatürk Üniversitesi	Sayı	1	2	2	5
	% üniversite	20,0 %	40,0 %	40,0 %	100,0
	% dönem	0,3%	0,5%	0,6%	0,5 %
Balıkesir Üniversitesi	Sayı	0	0	1	1
	% üniversite	0,0 %	0,0 %	100,0	100,0
	% dönem	0,0 %	0,0 %	0,3 %	0,1 %
Belçika	Sayı	2	1	2	5
	% üniversite	40,0 %	20,0 %	40,0 %	100,0
	% dönem	0,6 %	0,3 %	0,6 %	0,5 %
Dicle Üniversitesi	Sayı	1	2	0	3
	% üniversite	33,3 %	66,7 %	0,0 %	100,0
	% dönem	0,3 %	0,5 %	0,0 %	0,3 %
Erciyes Üniversitesi	Sayı	0	0	1	1
	% üniversite	0,0 %	0,0 %	100,0	100,0
	% dönem	0,0 %	0,0 %	0,3 %	0,1%
Fransa	Sayı	7	6	5	18
	% üniversite	38,9 %	33,3 %	27,8 %	100,0
	% dönem	2,2 %	1,5 %	1,6 %	1,8 %
Gazi Üniversitesi	Sayı	3	7	4	14
	% üniversite	21,4 %	50,0 %	28,6 %	100,0
	% dönem	0,9 %	1,8 %	1,3 %	1,4 %
Harp Okulları	Sayı	32	28	22	82
	% üniversite	39,0 %	34,1 %	26,8 %	100,0
	% dönem	10,1 %	7,2 %	7,0 %	8,0 %
İngiltere	Sayı	0	0	1	1
	% üniversite	0,0 %	0,0 %	100,0	100,0
	% dönem	0,0 %	0,0 %	0,3 %	0,1 %
İstanbul Teknik Üniversitesi	Sayı	6	9	11	26
	% üniversite	23,1 %	34,6 %	42,3 %	100,0
	% dönem	1,9 %	2,3 %	3,5 %	2,6 %
İstanbul Üniversitesi	Sayı	139	163	121	423
	% üniversite	32,9 %	38,5 %	28,6 %	100,0
	% dönem	44,0 %	42,0 %	38,4 %	41,5 %
İsviçre	Sayı	3	6	4	13
	% üniversite	23,1 %	46,2 %	30,8 %	100,0
	% dönem	0,9 %	1,5 %	1,3 %	1,3 %
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Sayı	0	1	0	1
	% üniversite	0,0 %	100,0	0,0 %	100,0
	% dönem	0,0 %	0,3%	0,0%	0,1%
Marmara Üniversitesi	Sayı	9	15	21	45
	% üniversite	20,0 %	33,3 %	46,7 %	100,0
	% dönem	2,8 %	3,9 %	6,7 %	4,4 %
Medrese	Sayı	5	4	2	11
	% üniversite	45,5 %	36,4 %	18,2 %	100,0
	% dönem	1,6 %	1,0 %	0,6 %	1,1 %
Mısır	Sayı	1	0	1	2
	% üniversite	50,0 %	0,0 %	50,0 %	100,0
	% dönem	0,3 %	0,0 %	0,3 %	0,2 %
Mimar Sinan Üniversitesi	Sayı	2	2	4	8
	% üniversite	25,0 %	25,0 %	50,0 %	100,0
	% dönem	0,6%	0,5%	1,3 %	0,8 %

Polis Enstitüsü	Sayı	0	1	1	2
	% üniversite	0,0 %	50,0 %	50,0 %	100,0
	% dönem	0,0 %	0,3 %	0,3 %	0,2 %
Selçuk Üniversitesi	Sayı	3	0	0	3
	% üniversite	100,0	0,0 %	0,0 %	100,0
	% dönem	0,9 %	0,0 %	0,0 %	0,3 %
Trakya Üniversitesi	Sayı	0	0	1	1
	% üniversite	0,0 %	0,0 %	100,0	100,0
	% dönem	0,0 %	0,0 %	0,3 %	0,1 %
Uludağ Üniversitesi	Sayı	0	2	1	3
	% üniversite	0,0 %	66,7 %	33,3 %	100,0
	% dönem	0,0 %	0,5 %	0,3 %	0,3 %
Yıldız Teknik Üniversitesi	Sayı	0	1	1	2
	% üniversite	0,0 %	50,0 %	50,0 %	100,0
	% dönem	0,0 %	0,3 %	0,3 %	0,2 %
Yunanistan	Sayı	4	1	0	5
	% üniversite	80,0 %	20,0 %	0,0 %	100,0
	% dönem	1,3 %	0,3 %	0,0 %	0,5 %
Zonguldak Maden Mühendislik Okulu	Sayı	1	1	0	2
	% üniversite	50,0 %	50,0 %	0,0 %	100,0
	% dönem	0,3 %	0,3 %	0,0 %	0,2 %
Toplam	Sayı	316	388	315	1019
	% üniversite	31,0 %	38,1 %	30,9 %	100,0
	% dönem	100,0	100,0	100,0	100,0

Dönemler bazında mezun olunan üniversiteler incelendiğinde, Tablo 17'de de görüldüğü üzere, İstanbul Üniversitesi'nin her dönemde ilk sırada yer alan üniversite olduğu görülür. Bu üniversiteden mezun olan milletvekilleri en yoğun görüldüğü dönem, 9. Parlamento dönemidir. İstanbul Üniversitesi mezunlarının oranlarının, müteakip dönemler itibarıyla azaldığı görülmektedir. Ankara Üniversitesi mezunlarının yoğun olduğu olarak görüldüğü dönem ise 10. Parlamento dönemidir. Öte yandan, Harp Okullarından mezun milletvekilleri en çok 9. Dönemde seçilmiştir. Dönemsel olarak DP içerisinde Harp Okulu mezunu milletvekilleri sayısı ve oranı giderek azalmıştır. Marmara Üniversitesi mezunu milletvekilleri sayısı ve oranı ise giderek artmıştır. Almanya'da eğitim gören milletvekilleri ise dönemlere göre gitgide azalmıştır. Oranları ve sayıları çok sınırlı olmakla birlikte, medrese mezunu milletvekillerinin de dönemler itibarıyla eksildiği görülmektedir.

Demokrat Parti milletvekillerinin yabancı dil bilgisi

Dil, bilgi aktarımını sağlayarak iletişim sürecinin insanlar arasında iyi işlenmesini etkileyen, en önemli iletişim aracıdır. Globalleşmenin kaçınılmaz bir sonucu olarak 20. Yüzyılda ve günümüz bilgi toplumunda, zorunluluk olarak başka dilleri öğrenme gerekliliği karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde, en az bir yabancı dil bilmenin önemi tartışılmayacak kadar belirgindir (Gömleksiz ve Elaldı, 2011: 444). Osmanlı İmparatorluğu'nda yabancı dil öğretimi genelde, dini amaçlar ile örtüşmüştür. Eğitim boyutunda yabancı dil eğitimi çoğunlukla Arapça ve Farsça üzerine yoğunlaşmış, bu dillerin yapısal özellikleri üzerinde durularak, bu dillerde oluşturulan yazılı eserlerin incelenmesi ön plana çıkmıştır (Işık, 2008: 15-16).

Osmanlı Devleti, 1606'ya kadar Avrupa karşısında siyasî, 1699'a kadar da mutlak askeri üstünlüğünü devam ettirdi. Fakat 1699 Karlofça Anlaşması sonrasında Osmanlı Devleti, Batı karşısındaki üstünlüğünü, yavaş yavaş Avrupa'nın üstünlüğüne bırakmaya başladı. Avrupa'nın bu üstünlüğü ile birlikte Osmanlı Devleti, Avrupa'yı tanımak ve yakından görmek için oraya elçiler

göndermek zorunda kaldı. Bu durum, Osmanlı devlet adamları ve aydınları arasında, kendileri dışında da bir dünya ve güç olduğunun algılanmasına zemin hazırladı (Özkan, 2010: 1787).

Bu durumun neticelerinden biri olarak, Avrupa ülkelerine elçilerin gönderilmesi yanı sıra, yabancı eğitim kurumlarının Osmanlı topraklarında kurulması ve dışarıdan gelen tüccarların iletişimini sağlaması açısından yabancı dil büyük önem arz etmiştir. Özellikle imparatorluğun duraklama döneminde kapitülasyonların, Fransız tüccarların ve Levantenlerin lehine olan uygulamalarından kaynaklı olarak Fransızca en çok tercih edilen yabancı dil olmuştur. Fransızca uzunca bir süre ülkede, ikinci dil olarak kabul edilmiştir. Birçok literatürde Fransız etkisi baskın bir şekilde yer almıştır. Fransız sosyologlar Comte, Demolins ve Durkheim da Türk siyaset ve sosyal düşüncesinde etkili olmuşlardır (Frey, 1965: 108).

Osmanlı'nın son dönemlerinde ortaya çıkan Alman hayranlığının etkisiyle, Almanca da tercih edilen dil olmuştur. Birinci Dünya Savaşının ardından, galip devletler arasında yer alan İngiltere ve Amerika'nın dünya siyasetinde etkin rol oynaması, ülkede İngilizce'ye olan ilgiyi arttırmıştır. Tüm bu durumlar neticesinde, uzun yıllar yabancı dil olarak tercih edilen Arapça ve Farsça'nın yanı sıra, Batı dilleri de öğrenilen diller arasında yer almıştır. Toplumsal hayatta siyasi elitlerin belirlenmesinde etki eden yabancı dil bilme faktörü, incelenen dönem milletvekilleri itibarıyla, özellikle nicel boyutları ile ele alındığında, üste belirtilen hususların haklılığını ispatlar nitelikte bir sonuçla karşılaşılır.

Tablo 18. Demokrat Parti milletvekillerinin yabancı dil bilgisine dair istatistik bulgular.

	Geçerli	1323
	Eksik	0
Aritmetik Ortalama		1,0695
Medyan		1,0000
Mod		1,00
Minimum		0,00
Maksimum		6,00

Tablo 18'de de görüleceği üzere, Demokrat Parti milletvekillerinin yabancı dil bilgisine sahip olma ortalama oranı 1,06'dır. Öte yandan, 1323 milletvekili içinde, hiç yabancı dil bilmeyenlerin yanında en fazla altı dil bilen kişiler de bulunmaktadır.

Tablo 19. Demokrat Parti milletvekillerinin yabancı dil bilgisi.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Yabancı Dil,00	422	31,9	31,9	31,9
1,00	545	41,2	41,2	73,1
2,00	245	18,5	18,5	91,6
3,00	79	6,0	6,0	97,6
4,00	19	1,4	1,4	99,0
5,00	11	0,8	0,8	99,8
6,00	2	0,2	0,2	100,0
Toplam	1323	100,0	100,0	

Tablo 19'da açıkça görüleceği gibi, Demokrat Parti milletvekillerinin % 41,2'si bir yabancı dil bilgisine sahiptir. Yabancı dil bilmeyen milletvekilleri ise yaklaşık % 32'dir. Bu analiz tersten okunacak olursa, Demokrat Parti milletvekillerinin % 68'inin bir ve üstünde yabancı dil bilgisine sahip olduğu görülür. İki ve üstünde yabancı dil bilgisine sahip vekillerin ağırlığı ise yaklaşık % 27'dir. Bu neticelerden, Demokrat Partiden milletvekili seçilebilmek için yabancı dil bilmenin büyük önem arz ettiği sonucu çıkarılabilir.

Tablo 20. Dönemlere göre Demokrat Parti milletvekillerinin yabancı dil durumu.

		Bildiği Yabancı Dil Sayısı							Toplam
		,00	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	
9	Sayı	140	158	77	29	7	4	1	416
	% Dönem	33,7 %	38,0 %	18,5 %	7,0 %	1,7 %	1,0 %	0,2 %	100,0 %
	% Toplam	10,6 %	11,9 %	5,8 %	2,2 %	0,5 %	0,3 %	0,1 %	31,4 %
Dönem 10	Sayı	155	206	88	29	5	3	1	487
	% Dönem	31,8 %	42,3 %	18,1 %	6,0 %	1,0 %	0,6 %	0,2 %	100,0 %
	% Toplam	11,7 %	15,6 %	6,7 %	2,2 %	0,4 %	0,2 %	0,1 %	36,8 %
11	Sayı	127	181	80	21	7	4	0	420
	% Dönem	30,2 %	43,1 %	19,0 %	5,0 %	1,7 %	1,0 %	0,0 %	100,0 %
	% Toplam	9,6 %	13,7 %	6,0 %	1,6 %	0,5 %	0,3 %	0,0 %	31,7 %
Toplam	Sayı	422	545	245	79	19	11	2	1323
	% Dönem	31,9 %	41,2 %	18,5 %	6,0 %	1,4 %	0,8 %	0,2 %	100,0 %
	% Toplam	31,9 %	41,2 %	18,5 %	6,0 %	1,4 %	0,8 %	0,2 %	100,0 %

Parlamento dönemleri itibariyle milletvekillerinin yabancı dil bilgisi durumu incelendiğinde, Tablo 4.1.8.3'te de belirtildiği gibi, 9. Parlamento döneminde vekillerin % 38'inin en az bir dil bildiği görülür. Aynı şekilde bu dönemde, % 33,7'lik bir oranı oluşturan kısmı da yabancı dil bilgisine sahip değildir. Yine bu dönemde seçilen DP'li vekillerin yaklaşık % 64'ü bir ve üstünde yabancı dil bilgisine sahiptir. 10. Parlamento döneminde ise milletvekillerinin % 42,3'ü bir yabancı dil bilmektedirler. % 31,8'i ise herhangi bir yabancı dil bilgisine sahip değildir. 10. Parlamento döneminde seçilen milletvekillerinin ortalama % 68'i bir ve üstünde yabancı dil bilgisine sahiptir. DP'nin son parlamento dönemi olan 11. Dönemde seçilen vekillerin ise % 43,1'i en az bir yabancı dil bilmektedir. Bu dönemde parlamenterlerin % 30,2'sinin de yabancı dil bilgisi bulunmamaktadır. 11. Dönemde seçilen vekillerin yaklaşık % 70'inin en az bir yabancı dil bilgisine sahip oldukları görülmektedir.

İlgili dönemleri çapraz tablolar şeklinde mukayese edilecek olursa, hiçbir yabancı dil bilgisine sahip olmayanların oranının en az olduğu dönemin 11. Parlamento dönemi olduğu görülür. Yabancı dil bilgisine sahip olmayan milletvekillerinin 10. Parlamento döneminde arttığı, 11. Parlamento döneminde de oranının azaldığı göze çarpar. Bir ve iki yabancı dil bilgisine sahip milletvekilleri açısından da benzer durum geçerlidir. Diğer parlamento dönemlerine kıyasla, 1954 yılında milletvekili seçimleriyle DP sıralarından meclise giden vekilleri arasında, yabancı dil bilgisi yüksek olan kişiler ağırlıklı olarak daha fazladır. Bir ve iki yabancı dil bilen kişiler de bu dönemde yoğunlukta yer almaktadırlar. Tüm bunlardan Demokrat Parti milletvekillerinin gittikçe seçkin yapılarının arttığı, yabancı dil temelinde ilk iktidar olduğu yılı olan 1950'den itibaren, milletvekillerinin yabancı dil bilgisi olan kişilerden seçilme eğiliminin belirlediği söylenebilir. 1954 seçimleri, yabancı dil bilen kişilerin (bir ve iki dil bilen) en yükseğe çıktığı seçim dönemidir. 1957 yılındaki seçimlerde ise bu oran kısmi olarak azaldığı, lakin 1950 seçimlerindeki oranlarda az olmadığı görülecektir.

Demokrat Parti milletvekillerinin mesleki özgeçmişleri

Toplumsal hayatta gözle görülebilecek bir gerçek vardır ki o da, toplumsal ve ekonomik kaynakların her bireye eşit dağıtılmadığı gerçeğidir. Fiziksel kaynaklar olsun, ekonomik ve mali kaynaklar olsun, bilgi ve enformasyon kaynaklarında olduğu gibi, her birey de her toplumda farklı düzeylerde bir dağılım mevcuttur. Çalışmanın ana temelini oluşturan eşitsizlik olgusu, somut bir şekilde mesleki özgeçmiş temelinde de kendini göstermektedir. Eğitim ve geliri tamamlayan önemli bir sosyo-ekonomik değişken olan meslek faktörü, siyasal davranış ve siyasal katılımda, özellikle bazı meslekleri ön plana çıkartmaktadır. Turan'a göre avukatlar, diğer meslek gruplarına kıyasla siyasete daha yoğun olarak katılabilmektedir (Turan, 1986: 77).

Konunun tarihsel boyutu incelendiğinde, en başından beri Türk devletlerinin daima bir askeri soyluluğa dayandığı gözlemlenir. Ordu, Osmanlı'da da önemli bir yer etmiştir. Cumhuriyet döneminde de, ülkeyi yeniden tesis eden askeri elit kesim, siyasette de önemli noktalara gelmişlerdir

(Eroğul, 1999: 125). Askerlerin, parlamenter demokrasi ile yönetilen gelişmiş ülkelerde, siyasal katılımdaki etkisi düşüktür. Az gelişmiş ve gelişmekte olan, demokrasiye dönem dönem ara verilen Orta Doğu ve Güney Amerika ülkelerinde ise askeri elitlerin sayısı belirgin düzeyde yüksektir. Türk siyasal tarihinde bir döneme damga vurmuş olan Demokrat Parti de, bu ülkelere benzer bir şekilde askeri darbe ile devrilmiştir. Bazı meslek gruplarının siyasal katılmada (dez)avantajlı konuma sahip oldukları tezinden hareketle bu çalışmada, Demokrat Parti içerisinde siyasi elit dolaşım sürecinde etki eden mesleklerin ortaya konması hedeflenmiştir.

Tablo 21. Demokrat Parti milletvekillerinin mesleki durumu.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Meslekler				
Sivil bürokrat-yönetici (devlet-özel-yerel yönetim)	441	33,3	33,3	33,3
Hukukçu (avukat-hâkim-savcı)	258	19,5	19,5	52,8
Mühendis-mimar	26	2,0	2,0	54,8
Doktor	126	9,5	9,5	64,3
Müteahhit	19	1,4	1,4	65,8
Tıbbi bilimler (eczacı-dişçi-veteriner)	22	1,7	1,7	67,4
Eğitimci (üniversite ve öteki)	68	5,1	5,1	72,6
Asker-polis	54	4,1	4,1	76,6
Tüccar-sanayici	154	11,6	11,6	88,3
Ziraat ve orman mühendisi	8	0,6	0,6	88,9
Sendikacı	10	0,8	0,8	89,6
Din adamı	4	0,3	0,3	89,9
Diğer	1	0,1	,1	90,0
Gazeteci-yazar	75	5,7	5,7	95,7
Çiftçi	46	3,5	3,5	99,2
İşçi	1	0,1	,1	99,2
Memur	10	0,8	0,8	100,0
Toplam	1323	100,0	100,0	

Tablo 21’de açıkça görüleceği üzere, Demokrat Parti milletvekilleri arasında en başat meslek grubu, sivil-bürokrat yöneticilerden oluşmaktadır. Milletvekillerinin % 33,3’ü bu meslek grubundan bireyler arasından seçilmiştir. Daha farklı bir anlatımla, on yıl süreyle iktidar sıralarında bulunan DP’de, her üç milletvekilinden biri sivil-bürokrat kişilerden meydana gelmektedir. İkinci yoğunlukta olan grup ise hukukçulardır. Vekillerin yaklaşık % 20’si hukukçu milletvekillerinden oluşmaktadır. Üçüncü ağırlıkta olan grup ise birçok çalışmaya konu olan, tüccar-sanayici mesleklerine sahip milletvekilleridir. DP milletvekillerinin % 11,6’sı tüccar-sanayici kişilerden oluşmaktadır. Bu üç meslek grubunun ardından sırasıyla doktor, gazeteci- yazar, eğitimci, asker, çiftçi mesleklerine sahip kişiler yer almaktadır. Oranı çok az olsa da, sendikacı kökenli milletvekilleri de DP sıralarında yer almışlardır. Toplumda hemen hemen her meslekten temsilcilerin bulunduğu DP, siyasi elit devrinde elit çeşitliliği bağlamında, oldukça zengin bir parti görünümü vermiştir.

Tablo 22. Demokrat Parti milletvekillerinin parlamento dönemlerine göre mesleki durumu.

Meslek	Sivil bürokrat-yönetici (devlet-özel-yerel yönetim)	Sayı	Dönem			
			9	10	11	Toplam
			109	176	156	441
	% dönem		26,2 %	36,1 %	37,1 %	33,3 %
	% Toplam		8,2 %	13,3 %	11,8 %	33,3 %
	Hukukçu (avukat-hâkim-savcı)	Sayı	87	95	76	258
	% dönem		20,9 %	19,5 %	18,1 %	19,5 %
	% Toplam		6,6%	7,2%	5,7%	19,5 %

Mühendis-Mimar	Sayı	6	6	14	26
	% dönem	1,4 %	1,2 %	3,3 %	2,0 %
	% Toplam	0,5 %	0,5 %	1,1 %	2,0 %
Doktor	Sayı	51	46	29	126
	% dönem	12,3 %	9,4 %	6,9 %	9,5 %
	% Toplam	3,9 %	3,5 %	2,2 %	9,5 %
Müteahhit	Sayı	8	7	4	19
	% dönem	1,9 %	1,4 %	1,0 %	1,4 %
	% Toplam	0,6 %	0,5 %	0,3 %	1,4 %
Tıbbi bilimler (Eczacı-Dış hekim-Veteriner)	Sayı	8	8	6	22
	% dönem	1,9 %	1,6 %	1,4 %	1,7 %
	% Toplam	0,6 %	0,6 %	0,5 %	1,7 %
Eğitimci (üniversite ve öteki)	Sayı	20	28	20	68
	% dönem	4,8 %	5,7 %	4,8 %	5,1 %
	% Toplam	1,5 %	2,1 %	1,5 %	5,1 %
Asker-polis	Sayı	19	20	15	54
	% dönem	4,6 %	4,1 %	3,6 %	4,1 %
	% Toplam	1,4 %	1,5 %	1,1 %	4,1 %
Tüccar-Sanayici	Sayı	50	51	53	154
	% dönem	12,0 %	10,5 %	12,6 %	11,6 %
	% Toplam	3,8 %	3,9 %	4,0 %	11,6 %
Ziraat ve Orman mühendisi	Sayı	3	4	1	8
	% dönem	0,7 %	0,8 %	0,2 %	0,6 %
	% Toplam	0,2 %	0,3 %	0,1 %	0,6 %
Sendikacı	Sayı	3	3	4	10
	% dönem	0,7 %	0,6 %	1,0 %	0,8 %
	% Toplam	0,2 %	0,2 %	0,3 %	0,8 %
Din adamı	Sayı	1	1	2	4
	% dönem	0,2 %	0,2 %	0,5 %	0,3 %
	% Toplam	0,1 %	0,1 %	0,2 %	0,3 %
Diğer	Sayı	0	1	0	1
	% dönem	0,0 %	0,2 %	0,0 %	0,1 %
	% Toplam	0,0 %	0,1 %	0,0 %	0,1 %
Gazeteci-Yazar	Sayı	29	23	23	75
	% dönem	7,0 %	4,7 %	5,5 %	5,7 %
	% Toplam	2,2 %	1,7 %	1,7 %	5,7 %
Çiftçi	Sayı	18	14	14	46
	% dönem	4,3 %	2,9 %	3,3 %	3,5 %
	% Toplam	1,4 %	1,1 %	1,1 %	3,5 %
İşçi	Sayı	0	1	0	1
	% dönem	0,0 %	0,2 %	0,0 %	0,1 %
	% Toplam	0,0 %	0,1 %	0,0 %	0,1 %
Memur	Sayı	4	3	3	10
	% dönem	1,0 %	0,6 %	0,7 %	0,8 %
	% Toplam	0,3 %	0,2 %	0,2 %	0,8 %
Toplam	Sayı	416	487	420	1323
	% dönem	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
	% Toplam	31,4 %	36,8 %	31,7 %	100,0 %

Demokrat Parti milletvekillerinin mesleki geçmişleri, parlamento dönemleri bazında incelendiğinde, bu konuda daha detaylı bulgulara ulaşılır. Tablo 22’de görüldüğü gibi, sivil-bürokrat yöneticilerin DP’nin içindeki belirleyici üstünlüğünü, her dönemde gözlemlemek mümkündür. Sivil-bürokrat yöneticilerin oranı geçen her parlamento dönemi itibariyle artmıştır. Toplam olarak değerlendirildiğinde ise sivil bürokrat yönetici milletvekillerinin oranının 1954 seçimlerinde arttığı, 1957 seçimlerinde ise azaldığı görülmektedir.

İkinci büyük meslek grubu ise hukukçulardır. Hukukçuların oranının da dönemler itibariyle azaldığı görülmektedir. Toplamda ise oranlarının önce arttığı sonra ise azaldığı görülmektedir. Tüm dönemler itibariyle sivil bürokrat yöneticiler ve hukukçular, tüm meslek grupları içerisinde ortalama % 50’li oranlarda yer almışlardır. Bu iki grubun en yoğun olarak görüldüğü dönem ise 10. Parlamento dönemidir. 9. Parlamento döneminde sivil bürokrat yöneticiler ve hukukçuların ardından en yoğun görülen meslek grupları doktorlar, tüccar ve sanayiciler, gazeteci yazarlar ve eğitimciler şeklinde sıralanmaktadır.

Tüccar ve sanayiciler, 10. ve 11. Dönemde, sivil-bürokratlar ve hukukçuların ardından, DP sıralarında en fazla bulunan meslek grubudur. CHP’nin tek parti rejimi sırasında, devlet yönetiminde çok fazla ağırlığı olmayan taşra burjuvazisi, tüccar ve esnaf, “çarıklılar” diye çoğu zaman hor görülen köylü sınıfı, gelişen ticaret burjuvazisiyle büyük toprak ağaları arasındaki birlik DP’nin destekçileri olmuştur (Sungur, 2016: 4). Tüccarlar, CHP iktidarında, yaşanan savaş ekonomisi koşullarında, mali ve iktisadi sıkıntılar yaşayan toplumun kesimlerinin aksine, ticaret ve tarım burjuvazisini temsilen spekülasyon kazançlarla daha da zenginleşen meslek grubu olmuştur. Bu zenginleşmenin bir uzantısı olarak 1950 seçimleri ile iktidara gelen DP içinde, ortalama 50 civarında milletvekili ile temsil edilmişlerdir. Dönemler itibariyle DP içindeki tüm milletvekillerinin yaklaşık % 12’si bu meslek grubundan bireylerden meydana gelmiştir. Demokrat Parti sıralarında en fazla tüccar milletvekilinin görüldüğü dönem ise % 12,6’lık bir oranla, DP’nin son iktidar dönemi olan 11. Parlamento dönemidir.

Bir diğer önemli meslek grubu olarak doktorlar da, DP sıralarında en fazla görülen milletvekili grupları arasında yer alırlar. Doktor milletvekillerinin en yoğun görüldüğü dönem, 9. Parlamento dönemidir. Doktor milletvekillerinin oranı ve sayısı, geçen her dönem itibariyle DP içerisinde azalmıştır. 1950 seçimleri ile iktidara gelen DP içerisinde doktor milletvekilleri % 12,3’lük bir orana sahiptir. 1957 seçimleri ile bu oranın % 6,9’a düştüğü görülmektedir. Demokrat Parti içerisinde ele alacağımız diğer meslek grubu ise gazeteci ve yazarlardır. Özellikle Demokrat Parti’nin yayın organı olarak çalışan Zafer ve Ulus gazetelerinin yayın yönetmenleri ile yazarları, DP sıralarından milletvekili seçilmişlerdir. 9. Parlamento döneminde azımsanamayacak bir oranda (% 7) temsil edilmişlerdir. Bu oran 1954 seçimlerinde % 4,7 iken, 1957 seçimlerinde % 5,5’e yükselir. Gazeteci ve yazarların ardından eğitimci milletvekilleri gelir. Öğretmen ve akademisyen kökenli milletvekillerinin oluşturduğu bu meslek grubu, 9 ve 11. Dönemlerde % 4,8, 10. Parlamento döneminde ise % 5,7’lik bir orana sahiptir. Asker-polis mesleğine sahip milletvekillerinin oranı ise seçim dönemleri itibariyle azalmıştır.

Demokrat Parti’de elit dolaşım hızı

Elit değişiminde önemli olan hususlar arasında, milletvekillerinin tekrar seçilme durumları yer alır. Türkiye’de parlamenterlerin, bir seçim döneminden diğerine kaçının değiştiğine bakıldığında, siyasi elitlerin dolaşım hızına ulaşılır (Turhan, 2000: 128). Bazı sosyal bilimciler elit dolaşım hızını, toplumdaki fırsat eşitliğine ilişkin bir göstere olarak kabul ederler. Aynı zamanda demokratikleşme süreci ile elit dolaşım hızı arasında, anlamlı bir ilişki olduğunu düşünürler (Arslan ve Arslan, 2014: 143). Siyasi elit dolaşım kavramı, en genel anlamıyla, siyaset kurumu içinde elitlerin, elit olmayanlarla yer değiştirmesini ifade etmek için kullanılır (Arslan, 2015: 613). Siyasi elit dolaşımını anlayabilmek için öncelikli olarak, Demokrat Parti parlamenterlerinin yenilenme oranlarına bakmak faydalı olacaktır.

Tablo 23. Demokrat Parti milletvekillerinin milletvekili seçilme sayısına dair istatistiki bulgular.

	Sayı	1323
	Eksik	0
Aritmetik Ortalama		1,6054
Medyan		1,0000
Mod		1,00
Minimum		1,00
Maksimum		11,00

Tablo 4.1.10.1'deki, DP milletvekillerinin milletvekili seçilme durumlarını gösteren istatistiki bulgulara bakıldığında, 1323 milletvekilini içeren bulgularda milletvekili seçilme oranı 1,6 olduğu görülür. DP milletvekillerinin kendi içinde yenilenme durumunu ifade eden 1,6 oranı, elit dolaşımının gayet yüksek bir oranda olduğunu göstermektedir. Maksimum 11 defa milletvekili seçilen kişilerin de bulunduğu bu bulgular, DP sıralarında parlamentoda tecrübeli milletvekillerine sınırlı da olsa yer verildiğini ifade etmektedir.

Tablo 24. Demokrat Parti milletvekillerinin milletvekili seçilme sayıları.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Seçilme	1,00	790	59,7	59,7
Sayı	2,00	361	27,3	87,0
	3,00	140	10,6	97,6
	4,00	16	1,2	98,8
	5,00	3	0,2	99,0
	6,00	2	0,2	99,2
	7,00	2	0,2	99,3
	8,00	2	0,2	99,5
	9,00	2	0,2	99,6
	10,00	2	0,2	99,8
	11,00	3	0,2	100,0
Toplam	1323	100,0	100,0	

Şekil 10'da sergilenen bulgular temelinde, Demokrat Parti milletvekillerinin milletvekili seçilme sıklığı incelendiğinde, elit dolaşım hızının oldukça yüksek bir düzeyde olduğu sonucuna varılabilir. 1950-1960 yılları arasındaki üç seçim dönemi boyunca iktidarda bulunan DP içerisinde, milletvekillerinin yaklaşık % 60'ı yalnızca bir kez milletvekili seçilmiştir. DP milletvekilleri arasında, iki ya da daha az dönem parlamenterlik yapmış milletvekillerinin toplam oranı % 87'dir. Üç ya da daha fazla dönem milletvekilliği yapmış parlamenterlerin oranı ise % 13'tür. Dört kez ve üzerinde milletvekili seçilen kişilerin oranı da % 3 dâhi değildir. Betimleyici türden niceliksel veriler ışığında seçilme sayıları baz alınarak oluşturulan tablo ve Şekillerden, dört defa ya da üzerinde milletvekili seçilen kişilerin, DP öncesi CHP sıralarında milletvekilliği yaptıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Demokrat Parti Milletvekillerinin Doğduğu İller

Türk siyasal hayatının bir dönemine damga vurmuş olan, Demokrat Parti milletvekillerinin doğduğu iller de bu çalışmada incelenmiştir. Milletvekillerinin doğduğu yerlere atıfla, siyasi temsil bağlamında Tablo 25 ve Şekil 11'de de görüldüğü üzere DP sıralarında en çok temsil edilen il, % 12,7'lik bir oranla İstanbul'dur. Bazı göstergeleri yerellik ile ilişkilendirdiğimizde, DP milletvekillerinin büyük bir çoğunluğunun İstanbul'da doğdukları görülür. Bu durum ise ya metropolitenizm veya ülkeyi domine eden ana şehir ile ilgilidir. Birçok gelişmekte olan ülkede de aynı tarz problem vardır. Batı'da Fransa'da, Paris doğumlu politikacılar yoğunluktadır. Kanada'da da, Montreal ve Toronto doğumlu kişiler çoğunlukta yer almaktadır (Frey, 1965: 103).

Tablo 25. Demokrat Parti milletvekillerinin doğum yerleri.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Adana	11	0,8	0,8	,8
Adıyaman	7	0,5	0,5	1,4
Afyon	23	1,7	1,7	3,1
Ağrı	8	0,6	0,6	3,7
Amasya	11	0,8	0,8	4,5
Ankara	18	1,4	1,4	5,9
Antalya	28	2,1	2,1	8,0
Artvin	4	0,3	0,3	8,3
Aydın	20	1,5	1,5	9,8
Balıkesir	40	3,0	3,0	12,8
Bilecik	5	0,4	0,4	13,2
Bingöl	5	0,4	0,4	13,6
Bitlis	10	0,8	0,8	14,4
Bolu	22	1,7	1,7	16,0
Bulgaristan	9	0,7	0,7	16,7
Burdur	9	0,7	0,7	17,4
Bursa	26	2,0	2,0	19,3
Çanakkale	9	0,7	0,7	20,0
Çankırı	11	0,8	0,8	20,9
Çorum	9	0,7	0,7	21,5
Çorum	22	1,7	1,7	23,2
Denizli	19	1,4	1,4	24,6
Doğum Yeri	21	1,6	1,6	26,2
Edirne	14	1,1	1,1	27,3
Elâzığ	11	0,8	0,8	28,1
Ermenistan	1	0,1	0,1	28,2
Erzincan	13	1,0	1,0	29,2
Erzurum	31	2,3	2,3	31,5
Eskişehir	12	0,9	0,9	32,4
Filistin	3	0,2	0,2	32,7
Gaziantep	27	2,0	2,0	34,7
Geylan	1	0,1	0,1	34,8
Giresun	23	1,7	1,7	36,5
Gümüşhane	12	0,9	0,9	37,4
Gürcistan	1	0,1	0,1	37,5
Hakkâri	2	0,2	0,2	37,6
Hatay	7	0,5	0,5	38,2
Irak	3	0,2	0,2	38,4
Isparta	17	1,3	1,3	39,7
İçel	17	1,3	1,3	41,0
İstanbul	168	12,7	12,7	53,7
İsviçre	2	0,2	0,2	53,8
İzmir	30	2,3	2,3	56,1
Kafkasya	4	0,3	0,3	56,4
Kahramanmaraş	15	1,1	1,1	57,5
Karaman	1	0,1	0,1	57,6
Kars	3	0,2	0,2	57,8
Kastamonu	17	1,3	1,3	59,1
Kayalar	1	0,1	0,1	59,2
Kayseri	30	2,3	2,3	61,5
Kırklareli	4	0,3	0,3	61,8
Kırşehir	3	0,2	0,2	62,0
Kocaeli	14	1,1	1,1	63,0

Konya	41	3,1	3,1	66,1
Kosova	3	0,2	0,2	66,4
Kütahya	22	1,7	1,7	68,0
Lübnan	3	0,2	0,2	68,3
Makedonya	12	0,9	0,9	69,2
Malatya	3	0,2	0,2	69,4
Manisa	20	1,5	1,5	70,9
Mardin	12	0,9	0,9	71,8
Mersin	3	0,2	0,2	72,0
Mısır	1	0,1	0,1	72,1
Muğla	9	0,7	0,7	72,8
Muş	7	0,5	0,5	73,3
Nevşehir	7	0,5	0,5	73,8
Niğde	16	1,2	1,2	75,1
Ordu	6	0,5	0,5	75,5
Polonya	1	0,1	0,1	75,6
Rize	33	2,5	2,5	78,1
Sakarya	7	0,5	0,5	78,6
Samsun	33	2,5	2,5	81,1
Seyhan	8	0,6	0,6	81,7
Siiirt	12	0,9	0,9	82,6
Sinop	11	0,8	0,8	83,4
Sivas	27	2,0	2,0	85,5
Suriye	3	0,2	0,2	85,7
Suudi Arabistan	3	0,2	0,2	85,9
Şanlıurfa	13	1,0	1,0	86,9
Tekirdağ	5	0,4	0,4	87,3
Tokat	9	0,7	0,7	88,0
Trabzon	27	2,0	2,0	90,0
Tunceli	3	0,2	0,2	90,2
Uşak	7	0,5	0,5	90,8
Van	6	0,5	0,5	91,2
Yozgat	26	2,0	2,0	93,2
Yunanistan	76	5,7	5,7	98,9
Zonguldak	14	1,1	1,1	100,0
Toplam	1323	100,0	100,0	

DP milletvekillerinin doğum yerlerinin incelendiği bu bölümdeki bulgular, İstanbul'un ardından en yoğun görülen doğum yerinin Yunanistan olduğunu ortaya koyar. Tüm milletvekilleri içerisinde, Yunanistan doğumlu milletvekilleri % 5,7'lik bir oran oluşturmaktadır. Özellikle, Lozan Anlaşmasının kararlarından olan nüfus mübadelesinin bir sonucu olarak Türkiye'ye yerleşen kişilerin, DP içerisinde etkin oldukları gözlemlenmektedir. Bunun yanında, günümüz Türkiye sınırları dışında kalan bölgelerde doğan DP milletvekillerinin toplam oranı ise % 9,4'tür. Farklı bir anlatımla, DP içerisinde hemen hemen her on milletvekilinden biri Türkiye dışı doğumludur. Yaşanan nüfus hareketleri, toplumsal ve siyasal hayat üzerinde de önemli değiştirici etkiler yapabilmektedir. Bizatihi bu istatistik bulgular, Türkiye dışından siyasi elit transferi gerçekleştiğini de göstermektedir.

Tek parti döneminde CHP, özellikle Atatürk'ü yıllarda görünür bir şekilde yerel temsiliyet, orantısız bir biçimde, ülkenin modern bölgelerinde yoğunlaşmıştı. Özellikle Ege ve Marmara bölgesinden gelmiş milletvekillerinin oranı, gelişmemiş Doğu bölgesi milletvekillerinden çok daha fazlaydı (Frey, 1965: 191). DP iktidarında ise bu orantısızlık ciddi şekilde azalmıştır. Parti içinde, İstanbul doğumlu milletvekillerinin baskınlığına rağmen, Anadolu doğumlu milletvekilleri de azımsanamayacak ölçüde fazladır. DP içerisinde milletvekillerinin doğum yeri en yoğun görülen diğer iller ise % 3,1 ile Konya, % 3 ile Balıkesir ve % 2,5 ile Samsun şeklinde sıralanmaktadır.

Anadolu'nun, özellikle Türk Kurtuluş Savaşı'nda kilit rol oynamış şehirlerinde doğan milletvekillerinin DP içerisinde yoğun olduğu görülmektedir.

Genel değerlendirme ve sonuç

İster demokratik bir cumhuriyet olsun ister monarşi ile yönetilen bir ülke olsun, yönetim şekli ve ideolojisi her ne olursa olsun, her toplumda az sayıda yönetenler, çok sayıda yönetilenler bulunmaktadır. Bu durum, ilk çağlardan günümüze, özellikle de ulus devletlerin ortaya çıktığı 1648 Westphalia Anlaşmasından sonra, daha belirgin olarak gözlemlenebilen bir husustur. Platon'dan itibaren ileri sürülen, yönetimin bilge filozoflar tarafından, bizatihi elitler tarafından yönetilmesi gerektiği yönündeki görüşler, günümüzde de devam etmektedir.

Sosyal hayatın en önemli yasalarından biri şüphesiz, bireyler arasında bir eşitsizlik ilkesinin hâkim olması ve buna dayalı olarak da bir merkezileşmenin, tabakalı bir yapının oluşmasıdır. Bu çalışmada da uzun bir süre sonra ülke yönetiminde kalmış, CHP'nin ardılı Demokrat Parti milletvekillerinin sosyolojik analizleri, olgusal faktörler ve konjonktürel süreç içerisinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Pareto'nun söylediği gibi, tarihi yapan itici güç elitlerdir. Bu realiteyi de göz önünde bulundurarak, özellikle 1950, 1954 ve 1957 genel seçimlerinde, Demokrat Parti saflarından TBMM'nin yolunu tutan milletvekillerinin, seçilmiş oldukları illerin genel özellikleri, ait oldukları kültürleri, toplumsal sorunları algılamaları gibi hususlarda, sosyolojik eksenli analizleri yapılırken, siyasi elitlerin ülkenin gidişatında ne kadar önemli olduğu da gözler önüne serilmiştir. Daha net bir ifadeyle bu çalışmada, 1950'den 27 Mayıs 1960 İhtilaline kadar geçen süreçte, 3 parlamento döneminde mecliste görev yapmış Demokrat Parti milletvekillerinin, toplumsal profillerinin sosyolojik analizinin yapılması hedeflenmiştir.

Mesleki dağılımları, eğitim durumları, yaş, bildikleri yabancı dil, cinsiyet ve doğum yeri gibi sosyal indikatörler açısından incelendiğinde; DP milletvekillerinin genç-orta yaş karakteri sergilediği gerçeği ile karşılaşılır. DP milletvekillerinin en genci 30 yaşında, en yaşlısı ise 74 yaşındadır. DP milletvekillerinin ortalama yaşı 45,3'tür. Yaş gruplarına göre sistematize edildiğinde, milletvekillerinin genç-orta yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bulgular milletvekillerinin, siyasal temsil bağlamında ilgili dönemlerde, seçkin elitist teorisine paralel bir şekilde benzer yaş aralığındaki kişiler arasından seçilmiştir.

Cinsiyet değişkeni bağlamında konu ele alındığında, kadın milletvekillerinin, DP milletvekilleri içerisinde yüzde biri dahi oluşturmadığı görülür. Kısacası bu dönemde, tamamen erkek egemen bir yönetimin olduğu görülmektedir: Seçilen milletvekillerinin yüzde 99'u erkeklerden oluşmaktadır. Bu oran, DP yöneticileri ile seçmenlerinin siyaseti, maskulin bir uğraş alanı olarak gördüğüne dair bir sonuca götürülebilir. Üç dönem boyunca sadece on kadın milletvekili DP sıralarından mecliste görev alabilmiştir. Çok partili döneminin 1950-1960 yılları arasındaki iktidar kanadı olan siyasal elitleri, elitist bir görünüm sergilerler. Kadının temsiliyeti bağlamında sorunun kökenleri tarihsel arka bahçesinde aramak yerinde olacaktır. Osmanlı zamanında kadına atfedilen önem ve ardılı genç cumhuriyet zamanında arttırılmaya çalışılan kadın temsiliyeti, bu süreçte henüz istenilen düzeye gelememiştir. Demokrat Parti siyasal elitleri, hemen hemen erkek egemen bir tablo çizmektedir. Elitist perspektifle sonuç ele alındığında, toplumsal yaşam sınavından bu dönemde en yüksek puanları alanlar çoğunluklu olarak erkekler olmuştur. Bunun bir neticesi olarak iktidar partisi sıralarında maskulin bir yapı ortaya çıkmıştır.

DP milletvekillerinin medeni durumlarına bakıldığında, çok büyük bir çoğunluğunun evli bireyler arasından seçilmiş olduğu görülür: Evli vekillerin oranı yaklaşık yüzde 94'tür. Bekâr milletvekillerinin oranı ise yüzde 4,7'dir. Küçük bir kesim olarak dul vekillerin oluşturduğu oran ise yüzde 1,4'tür. DP seçmenlerinin büyük bir çoğunluğu evli bireyleri vekil olarak seçmiştir. Bunun yanında milletvekillerinin yaygın aile büyüklüğünü anlayabilmemiz için bulgular incelendiğinde, ortalama çocuk sayısının 2,5 olduğu görülmektedir. Bu sonuçlardan hareketle DP milletvekilleri arasında, 3 çocuk sahibi olma eğilimi ağır bastığı söylenebilir.

Eğitim unsuru dikkate alınarak Demokrat Parti vekillerinin profillerine bakıldığında, üniversite eğitiminin, DP milletvekili seçilebilmek için büyük bir gereklilik olduğu göze çarpar. Bu

durum istatistiki olarak tasvir edilecek olursa: DP milletvekillerinin yüzde 76,3'ü üniversite mezundur. Yaklaşık yüzde 12'si ise lise mezunlarından oluşmaktadır. Görüldüğü gibi eğitim faktörü, siyasal elit olabilmek için ön plana çıkan bir unsurdur. Demokrat Parti milletvekillerinin yüzde 41,2'si bir yabancı dil bilgisine sahiptir. Yabancı dil bilmeyen milletvekilleri ise yaklaşık yüzde 32'dir. Bu analiz tersten okunduğunda, Demokrat Parti milletvekillerinin yüzde 68'inin bir ve üstünde yabancı dil bilgisine sahip olduğu sonucuna varılır. Bulgular, teori ile ilişkilendirildiğinde, eğitim faktörünün siyasal temsiliyet bağlamında önemli bir etken olduğu gerçeği ile karşılaşılır. DP milletvekillerinin dörtte üçünden fazlası yükseköğrenim tahsillidir. Eğitim değişkeni bağlamında da DP milletvekilleri, seçkinci-elitist bir görünüm sergilerler.

DP'nin siyasal elit dolaşım sürecinde, hukuk ile sosyal-politik-ekonomik ve ticari bilimler alanında görülen eğitimler ön plandadır. Bu programları tıp, mimarlık-mühendislik ve askeri alanda görülen eğitimler izlemektedir. En küçük grubu ise ilahiyat ve eğitim mezunu vekiller oluşturmaktadır. Başat eğitim türü olarak hukuk, üniversite mezunu vekiller içerisinde yaklaşık yüzde 40'luk bir kesime tekabül etmektedir. Başat eğitim kurumları olarak İstanbul ve Ankara Üniversitesi mezunları, o dönemde toplumda olduğu gibi parlamentoda da yoğunluktadır. Parlamento toplumun aynasıdır deyişini haklı gösterir bir sonuçla, 1950-1960 yılları arasında Türkiye'nin dümeninde bulunan Demokrat Parti milletvekillerinin büyük bir kısmı, yaklaşık yüzde 70'i Ankara ve İstanbul Üniversitelerinde eğitim almışlardır. Mesleki özgeçmiş olarak Demokrat Parti milletvekillerinde en başat meslek grubu, sivil-bürokrat yöneticilerden oluşmaktadır. Milletvekillerinin yüzde 33,3'ü bu meslek grubu içinden seçilmiştir. Daha farklı bir anlatımla, on yıl süreyle iktidar sıralarında bulunan DP'de, her üç milletvekilinden biri sivil-bürokrat kişilerden meydana gelmektedir. İkinci yoğunlukta olan grup ise hukukçulardır. DP grubunun yaklaşık yüzde 20'si, hukukçu milletvekillerinden oluşmaktadır. Üçüncü ağırlıkta olan grup ise birçok çalışmaya da konu olan, tüccar-sanayici mesleklerine sahip milletvekilleridir. Seçkinci-elitist paradigmayla örtüşen bir çizgide elit devriminde, etkin devlet yönetimine katılım bağlamında bazı eğitim türlerinin ve kurumlarının, dahası bazı meslek gruplarının önde geldiği görülmektedir. İlgilenen dönem itibariyle sivil bürokrat yöneticiler, hukukçular ve tüccar-sanayici elitler, DP iktidarının en büyük parçası olmuşlardır.

DP milletvekillerinin milletvekili seçilme durumlarını gösteren istatistiki bulgulara bakıldığında, 1323 milletvekilinin milletvekili seçilme oranının 1,6 olduğu görülür. DP milletvekillerinin kendi içinde yenilenme durumunu ifade eden bu 1,6 oranı, parti içinde elit dolaşımının gayet yüksek bir oranda olduğunu göstermektedir. Doğum yeri bağlamında DP sıralarında en çok temsil edilen il, yüzde 12,7'lik bir oranla İstanbul'dur. Bazı göstergeleri yerellik ile ilişkilendirildiğinde, DP milletvekillerinin büyük bir çoğunluğunun İstanbul'da doğdukları görülür. Bu durum ise bizi metropolitenizm veya ülkeyi domine eden ana şehir ile ilintili bir sonuca götürür. Siyasal temsil ve yaşanan yer ilişkilendirildiğinde, sosyal bilimcilerin kabul ettikleri bir paradigma ile karşılaşılır. Bu da, kaynaklara erişme ve bağlamında büyükşehirlerde, özellikle başkentlerde yaşayanların, kırsalda yaşayanlara kıyasla daha şanslı olduklarıdır. Bu durum siyasal temsil çerçevesinde de kendini göstermektedir. Bu bağlamda, DP içerisinde yoğunluklu olarak dönemin en gelişmiş şehri olan İstanbul doğumlu kişilerin ağırlıklı yer alması pek yadırganacak bir olgu değildir.

Siyasal temsil bağlamında özetle benzer özellikleri sergileyen, sahip oldukları kaynaklar ve bu kaynaklara sahip olmanın da ötesinde halkın bu kitleye inanması, bizatihi seçimlerle rıza göstermesinin sonucu olarak DP'nin elit yapısı teorik temelle ile ilişkilendirildiğinde, seçkinci elit teorisi ile örtüşen bir yapı sergilediği görülmektedir. Seçkinci elitist teorisinde, toplumu yönetenler sayıca az, fakat güç bakımından karar almada etkin olan, bizatihi karar alan kişilerin baskın olduğu grubu kast etmektedir. Demokrat Parti iktidarının sosyolojik anatomisinin yapıldığı bu çalışmada da elitlerin, benzer sosyal altyapıya sahip (büyük bir çoğunluğu İstanbul doğumlu, evli ve üç çocuğu), benzer yaş aralığında, benzer eğitim almış ve maskulin bir yapı sergiledikleri görülür. On yıl boyunca Türkiye'nin dümeninde bulunan bu siyasal elitler ağırlıkla, siyasal gücü elinde tutan, sosyolojik arka plan olarak büyük bir bölümü üniversite eğitilmiş, İstanbul ve Ankara Üniversitelerinde hukuk ile

sosyal-politik-ekonomik ve ticari bilimler alanından tahsilli, en az bir yabancı dil bilen sivil-bürokrat yöneticilerden oluşmaktadır.

Demokrat Parti içerisinde, seçkin elitist teorisine paralel bir şekilde, milyonları arkasından sürükleyen dönemin önde gelen sivil bürokrat yöneticileri, gazetecileri, yazar ve edebiyatçıları, sendikacıları, büyük sermaye grubunu oluşturan sanayici ve tüccarlar, hukukçular, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki aşiret reisleri, üst düzey yönetici konumundaki emekli askerler Demokrat Parti'den milletvekili seçilmişlerdir. Mesleki bağlamda alanlarının en önde gelenleri, Demokrat Parti çatısı altında ülke siyasetine yön vermişlerdir.

Seçkin elitist teorisyenlerinden Mosca'nın da vurguladığı gibi toplum, daima bir azınlık grubu tarafından yönetilir. Bu yönetici azınlık doğal ayıklanma ya da siyasi seçim yoluyla çoğunluk içinden çıkar ve etkin bir şekilde büyük kütleyi yönetir. Özetle günümüzde de halen geçerli olan siyasal temsil açısından gerçek bir eşitlik yoktur. İncelenen değişkenler, bizatihi kadınların, eğitimsizlerin, gençlerin ve bazı meslek sahiplerinin (halkın büyük kesimini oluşturan işçi, çiftçi, ev hanımı vb.) siyasal temsil açısından özne konumunda ol(a)madıkları, çoğunlukla oy vermenin ötesine gidemeyen bir kitleyi işaret eder. Bu tespitin Türkiye'deki örneklerinden biri olan Demokrat Parti yönetici elitleri, on yıllık bir dönemde girmiş oldukları üç genel seçimden galip ayrılmış, yaklaşık 30 milyon nüfusa sahip bir ülkeye yön vermişlerdir. İktidar döneminin ilk yıllarında, dış yardımlar ve iklimlerin iyi gitmesinin de etkisiyle, ekonomik şartlar iyileşmiş, halkın refah seviyesi yükselmiştir. DP iktidarının ikinci periyodunda ise tam tersi bir ivme görülmüştür. Yapılan ağır sanayi hamleleri üzerine, ilk dönemde devam eden sosyal devlet politikalarının ağırlığı ve özellikle İstanbul'da girilen imar çalışmaları ekonomiye ağır bir yük getirmiştir. Partinin ve yöneticilerinin her ne kadar sonu trajik olsa da, o dönemleri yaşayan Anadolu insanının gönlünde Demokrat Parti ve Adnan Menderes kanayan bir yara olarak kalmıştır.

Kaynakça

- Alkan**, M. Ö. (2006). Türkiye'de seçim sistemi tercihinin misyon boyutu ve demokratik gelişime etkileri. *Anayasa Yargısı*, 6, 133-165.
- Altan**, C. (2011). Eğitim-siyasal eğilim ilişkisi: Mersin örneği. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12 (1), 313-329.
- Altan**, C. (2008). Türkiye'de 1950-1960 dönemi milletvekillerinin sosyolojik özellikleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 24-38.
- Altıparmak**, C. (2008). Demokrasilerde aday belirleme yöntemleri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 76, 355-377.
- Aron**, R. (2010). *Sosyolojik düşüncenin evreleri*. (Çev. K. Alemdar). İstanbul: Kırmızı.
- Arslan**, D. A. (2016-a). *Sosyoloji: Günlük yaşamı anlamak*. Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Arslan**, D. A. (2016-b). *Geçmişten günümüze, yerel ve genel seçim sonuçları temelinde Türkiye'nin siyasi yapısı ve milletvekillerimiz*. Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Arslan**, D. A., ve Arslan, G. (2015). Halk, iktidar ve iktidar seçkinleri: Mersin araştırması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (16), 19-35.
- Arslan**, D. A. (2015). Üçüncü bin yılda Adana milletvekilleri, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi - International Journal of Human Sciences*, 12 (1), 582-625.
- Arslan**, D. A., ve Arslan, G. (2014). *Çok partili dönem Türk parlamento tarihinde Tokat milletvekilleri: çok partili dönem Tokat milletvekillerinin sosyolojik profilleri*. Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Arslan**, D. A., ve Arslan, G. (2013). Geçmişten günümüze Artvin milletvekilleri: 1946'dan bugüne Artvin milletvekillerinin sosyolojik analizi. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 36, 43-70.
- Arslan**, D. A. (2012-a). Mersin Milletvekilleri'nin sosyolojik profilleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi - International Journal of Human Sciences*, 9 (2), 587-622.
- Arslan**, D. A. (2012-b). *Sosyoloji ve yöntem yazıları*, Mersin: Kalkan.
- Arslan**, D. A. (2007). *Elit sosyolojisi*, Ankara: Phoenix.
- Arslan**, D. A. (2006). Sınıf teorisinin açmazları ve iktidar analizinde bir alternatif olarak elit teorisi, Eşitsizliğin teorik temelleri: elit teorisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (1), 363-382.

- Arslan, D. A.** (2005). 1999'dan 2007'ye Türk toplumunun yasama sürecine yön vermiş Türk siyasi elitlerinin sosyolojik analizi. *Yasama Dergisi*, 4, 84-99.
- Arslan, D. A.** (2004-a, Mart). *Türk siyasi elitleri arasında kadının temsili*. Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma Sempozyumunda sunulan bildiri, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Arslan, D. A.** (2004-b). Turkish political elite. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi-International Journal of Human Sciences*, 1 (1), 1-8.
- Arslan, D. A., ve Gümüştekin, G. E.** (2004). Tek partili dönem ve çok partili dönem Türk siyasi elitlerinin toplumsal profillerinin karşılaştırmalı incelemesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 2, 1-11.
- Arslan, D. A.** (2003). Eşitsizliğin teorik temelleri elit teorisi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (2), 115-135.
- Arslan, D. A.** (2001). Cumhuriyet dönemi (1920-1995) Türk siyasi elitlerinin toplumsal profili. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 5-16.
- Ateş, Y.** (2010). *Sosyal tabakalaşma ve siyaset ilişkisi: Türkiye örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Bayburtluoğlu, Ü.** (2004). *Siyasal katılımın sosyolojik özellikleri Kırıkkale uygulaması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Berle, A. A.,** (1980). *İktidar*. (Çev. Muallimoğlu, N.). İstanbul: Tur.
- Biricikoğlu, H.** (2013). Yerel yönetimlerde kadın temsiline yetersizliği Sakarya ilinde yapılan bir araştırma. *Sakarya İktisat Dergisi*, 2, 1-32.
- Bottomore, T. B.** (1996). *Seçkinler ve toplum* (Çev. Mutlu, E.). İstanbul: Gündoğan.
- Bottomore, T. B.** (1987). *Siyaset sosyolojisi*. (Çev. Mutlu, E.). Ankara: Teori.
- Çağlar, N.** (2011). Kadının siyasal yaşama katılımı ve kota uygulamaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3 (4), 56-79.
- Çelik, İ.** (2008). *Siyaset teorisinde çoğunluk yönetimi: paradoks, gerçeklik ve sınırlar*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Daver, B.** (1965). Az gelişmiş ülkelerde siyasi elit (seçkinler), *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 20 (2), 517-535.
- Eke, E.** (2008). *Siyasal propaganda araçlarının seçmen davranışı üzerindeki etkisi Isparta örnek olayı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Eroğul, C.** (1999). *Devlet yönetimine katılma hakkı*. Ankara: İmge.
- Eroğul, C.** (1990). *Demokrat Parti tarifi ve ideolojisi*. Ankara: İmge.
- Frey, F. W.** (1965). *The Turkish political elite*. Massachusetts: The M.I.T.
- Geçgin, E.** (2009, Ekim). *Türkiye'de kadınların siyasal katılımı: Ankara'da AKP'li ve CHP'li kadın karşılaştırması*. VI. Ulusal Sosyoloji Kongresinde sunulan bildiri, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Gömlüksiz, M. N., ve Elaldı, Ş.** (2011). Yapılandırmacı yaklaşım bağlamında yabancı dil öğretimi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6 (2), 443-454.
- Gülsoy, M. T.** (2006). Milletvekili seçimlerinde siyasal parti adaylarının tespiti. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10 (3-4), 125-144.
- Güneş, M.** (2011). *Bir siyasal rejim ve demokrasi uygulaması olarak: vesayetçi demokrasi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gür, B. S.** (2011). Türkiye'de yükseköğretimin ve Yükseköğretim Kurulu'nun tarihi üzerine. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1 (1), 47-53.
- Güzel, E.** (2013). *Kültürel bağlamda kadın ve güzellik*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Işık, A.** (2008). Yabancı dil eğitimimizdeki yanlışlar nereden kaynaklanıyor?. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 4 (2), 15-26.
- İçke, A.** (2014). *Türkiye'de kadın milletvekilleri ve siyasal faaliyetleri (1935-1991)*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Kahriman, A.** (2009). *Osmanlı'dan cumhuriyete seçkinler yapısı ve seçkin dönüştürme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Kardaş, A.** (2014). Demokrat Parti iktidarı döneminde doğuda bir üniversite kurma çabaları (1950-1958). *International Journal of History*, 6, 149-163.

- Kırkbeşoğlu**, E. (2011). *Türkiye’de örgüt seçkinleri: farklılıkları ve etkileri kapsamında seçkinliğin yeniden değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Kışlalı**, T. A. (1994). *Siyaset bilimi*, Ankara: İmge.
- Kiraz**, H. (2008). *1939–1946 arası TBMM’nin sınıfsal yapısı ve seçkin siyaset anlayışı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Mills**, C. W. (1974). *İktidar seçkinleri* (Çev. Ü. Oskay). Ankara: Bilgi.
- Namal**, Y., ve Karakök, T. (2011). Atatürk ve üniversite reformu. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1 (1), 27-35.
- Negiz**, N. (2007-a). Seçmen davranışında sosyo-ekonomik bir faktör yaş. *Yerel Siyaset Dergisi*, 2 (23), 52-54.
- Negiz**, N. (2007-b). Siyasette kadın olmak. *Yerel Siyaset Dergisi*, 2 (19), 34-37.
- Önder**, Ö. (2009). *Türkiye’de sivil bürokratik elitlerin dönüşümü (1960-1980)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özbay**, F. (2015). *Diünden bugüne aile kent ve nüfus*. İstanbul: İletişim.
- Özkan**, S. H. (2010). Osmanlı Devleti’nde yabancı dil eğitimi, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5 (3), 1783-1800.
- Pareto**, V. (2005). *Seçkinlerin yükselişi ve düşüşü kurumsal bir sosyoloji uygulaması*. (Çev. M. Z. Doğan). Ankara: Doğu Batı.
- Sala**, B. (2009). *Türkiye’de seçkin sınıflar ve siyasal yapı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Tacoğlu**, T. P. (2011). Türkiye’de gerçekleştirilen geleneksel evlilik çeşitlerinin nedenleri ve evlilikler üzerinde törenin etkisi, *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2 (4), 114-143.
- Tanili**, S. (2007). *Nasıl bir demokrasi istiyoruz?*, İstanbul: Alkım.
- Timur**, T. (2000). *Toplumsal değişim ve üniversiteler*. Ankara: İmge.
- Turan**, İ. (1986). *Siyasal sistem ve siyasal davranış*, İstanbul: Der.
- Turhan**, M. (2000). *Siyasal elitler*, Ankara: Gündoğan.
- Ünal**, V. (2013, Bahar). Geleneksel geniş aileden çekirdek aileye geçiş sürecinde boşanma sorunu ve din. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (26), 588-602.
- Yarma**, Z. (2006). *Avrupa ülkelerindeki Türk kökenli milletvekillerinin siyasal kimlik ve elit oluşumu: Almanya örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Yenilmez**, M. (2007). *Türkiye’de mühendisler ve siyaset*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yıldız**, D., ve Koç, İ. (2008). Türkiye’de milletvekillerinin çocuk sayısı ve değişimi genel nüfus ile karşılaştırmalı bir analiz. *Nüfusbilim Dergisi*, 30 (31), 3-12.
- TBMM** (1994). *TBMM albümü 1920–1991 (TGNA-Turkish Grand National Assembly Album)*. Ankara: TBMM Basımevi.

Extended English Abstracts

It was aimed to analyse the sociological profiles of Democratic Party deputies who served between the years of 1950 and 1960 in this study. Elite theory, especially the elitist elite theory was used for the analyses. Democratic as a ruling party of Turkey. The Democrat Party ruled Turkey from 1950 to 1960. The Democratic Party is the symbol of the transition to multi-party political life in Turkey. Members of the Democratic Party have also played a decisive role in the social and political life of the country, with the transition to multiparty life and the direction of Turkey's change process.

Taking into account the historical and social missions it undertakes, the sociological value of a research on Democratic Party lawmakers will become clearer. In this study, the political elites who have a say in the country after the power struggle of the Democratic Party in the Turkish political life, the Democratic Party parliamentarians who are the biggest components of this, analysed in the light of the elite theory on the basis of sociological factors.

The research was planned in the form of descriptive sociological research. In the research, document scanning and archival research technique was used as the basic data collection technique. Using the "Spatial Analysis Technique", the institutional records, publications and especially the TBMM albums of the Grand National Assembly were examined. It was the starting point of researching the 1950 general elections in which the Democratic Party came into power. In the following 1954 and 1957 general elections, a data set based on the social backgrounds of deputies was formed by including political elites who were deputies in

the DP seats. This data set was analysed using SPSS. Based on the data set generated, the sociological profiles of a total of 1323 Democratic Party MPs serving in the three-term power of the Democratic Party were examined on the basis of social and demographic factors such as age, gender, education, occupation, family structure.

Before sociological analysis of deputies clarifying the complex structure of first event is needed. To achieve this firstly some basic concepts explained by using general fictions. We will set our work foundation over basic ideas of political sociology on Politics, democracy, powers, the political elite and the intellectual foundation concepts. After creating the conceptual and fictional background of the subject the historical background of the period before Adnan Menderes and his Democrat Party's ruling time has been analysed.

As a sample Group Democratic Party Deputies have been selected who served years between 1950 and 1960 under Grand National Assembly umbrella from research universe consist of Turkish political elite. A set of data has been created by using "Spatial Analysis Technique" on the basis of background of the political elite has been used. Parliament's institutional records, publications and websites, especially by examining the parliament albums, since 1950, the year he took over the ruling period have been evaluated and used. These data sets were analysed by using SPSS. Analysis of 1323 deputies have been planned from the perspective of social indicators like education level, age, foreign language they know, gender and place of birth under the light of generated data in the period of three course term.

In the study, instead of research hypotheses, research questions were given. In the research, it was aimed primarily to have the answers of the following research questions:

1. Does the Democratic Party have a decisive influence on the election of deputies?
2. Are the young (middle-young) age MPs more likely to be deputies within the Democratic Party than the older age group?
3. Are some occupational groups more decisive in the political elite circulation process within the Democratic Party?
4. Does the fact that the deputy candidates are high-level bureaucrats-administrators have an effect on the positive when they are elected deputies from the Democratic Party?
5. Are the prospective lawmaker candidates for the profession more likely to be deputies from the Democratic Party than the other professional groups?
6. Do tradespeople and industrialization as a profession have an impact on the positive process in the process of electing a deputy from the Democratic Party?
7. Does the gender of deputy candidates have a decisive influence in the process of deputy selection from the Democratic Party?
8. Will the candidates of the deputies be male, will the Democratic Party make a positive impact on the election of the deputies?
9. Does knowing a foreign language have a positive impact on the Democratic Party's election of deputies?
10. Does the educational situation have a decisive influence in the Democratic Party's election of deputies?
11. As the amount of education you receive increases, does the probability of a deputy candidate becoming a deputy from the Democratic Party increase?
12. Do university graduates play a decisive role in the positive direction when a deputy candidate is elected a deputy from the Democratic Party?
13. Do you think that the candidate of the type of MPs in education will have a positive impact when he is elected a deputy from the Democratic Party?
14. Do diplomas from well-established universities in metropolitan cities have a positive impact when a deputy candidate is elected a deputy from the Democratic Party?
15. Does the marital status of a deputy candidate have a positive impact when he is elected a deputy from the Democratic Party?
16. Will being married affect the election of individuals as deputies from the Democratic Party positively?

When the political elite as a result of the study evaluated the required properties for the Democratic Party deputies to be born in Istanbul, he should be more educated university graduates. In other sociological characteristics, to be young and middle-aged, gender and family status in the context of male, married, with three children to outweigh. If the analysed period, as Turkey that lack of a college education is considered the country's first university graduate of Istanbul University attorneys are frequent. Law graduate to be, people who manage to know at least one foreign language and civilian bureaucrats seem to be dominant in parliament as in the DP.